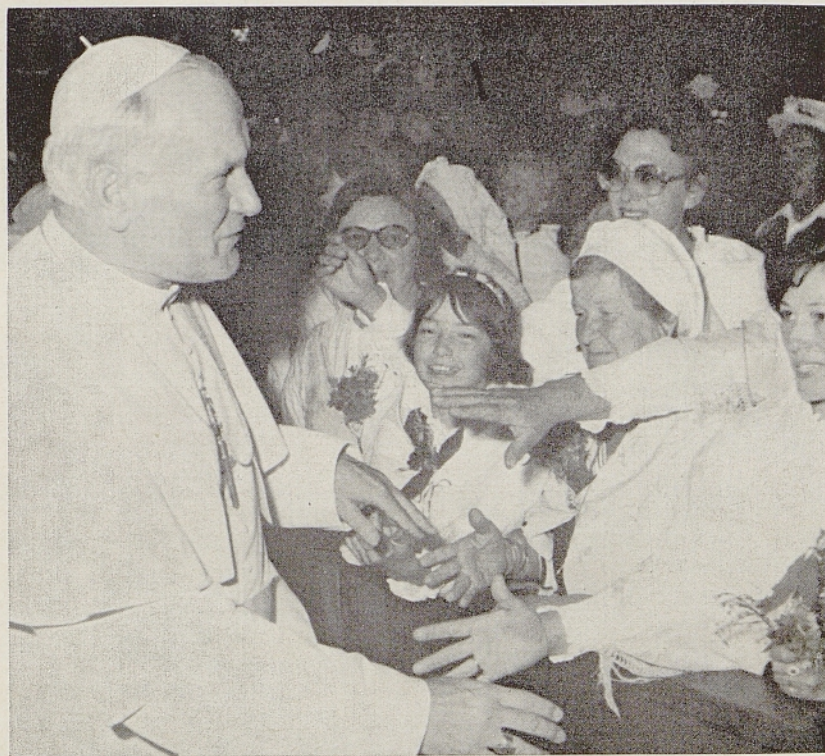

mladika

8

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1979 LETO XXII. - ŠTEV. 8

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

L. Bellomi: Vi veste, kje je izvor luči	121
Draga '79: točka za točko	122
Bruna Pertot: Pismo v je- sensko noč	124
Pavle Merku: Žive besede v naših narečjih	126
Boris Pangerc: Verujem v eno prst	127
Lado Piščanc: V zelenih da- ljavah božje bodočnosti (XIV)	128
Pod črto	129
Bruna Pertot: Grenki samo- rastnik oreh	132
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji (Utripi)	134
Antena	136
Ocene: A. Ingolič v ital. prevodu	139
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta	140
J. S.: O slovenski univerzi	141
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Vladimir Truhlar)	143
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh.	

Zunanja oprema: Jasna Merku

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze ita-
lijanskega periodičnega
tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

»TO JE ZA NAŠE!«

Z avtobusom smo se meseca juni-
ja letos v lepem nedeljskem jutru po-
dali na izlet v kraje, kjer je naš pisat-
elj Cankar okusil trda, a srečna mla-
da leta. Kar hitro smo bili čez mejo
ter po lepi in hitri avtocesti kmalu
prispeli na Vrhniko, kjer smo obiskali
lepo preurejeno župnijsko cerkev,
šli na krajše okrepčilo, obiskali nato
belo Sveto Trojico na koncu Klanca
ter rodno hišo našega pisatelja. Po
stari cesti smo se nato odpeljali v
Postojno na ogled svetovnoznane
»zlate jame«. Pred blagajniškim oken-
cem pa se je zgodilo nekaj, kar je na-
pravilo na učiteljstvo, na prijatelje
mladine in na starše same (med ku-
povanjem vstopniških kart) zelo mu-
čen vtis.

Ko smo se pri blagajničarki poza-
nimali za ceno vstopnic za skupine in
nedorasle in jo vprašali, če morda ve-
ljajo polovične cene tudi za nas, se
je pozanimala od kod smo. Ko je pa
izvedela, da prihajamo s Tržaškega,
se je namrdnila, zadobila tog urad-
niški in nepopustljiv izraz ter kar pre-
cej pikro dodala: »Cena za vas je kot
za *tujce*. Polovična cena je samo za
naše!«

Plačali smo zahtevano vsoto, si
pod mučnim vtisom ogledali jamo,
ki nas ni »ogrela« s svojimi lepotami,
a se nismo mogli znebiti občutka, da
povsod, kjerkoli smo ali kamorkoli
gremo, se do nas zamejskih Sloven-
cev hotè ali nehotè vedejo po mače-
hovsko. To ni bil le enkratni primer.
Kar vsiljuje se nam misel, da jim je
vseeno, ali smo tu ali izginemo. Ved-

no znova pa se poraja v nas občutek,
da se moramo opirati le na lastne si-
le, pa čeprav ne premočne. Vprašu-
jem se, na koga je le mislila, ko je
izrekla besedo »naši«?

O PODROČJU

ZA ZNANSTVENE RAZISKAVE

Polemika o iskanju terena oziroma
področja za znanstvene raziskave je
prešla nekoliko v ozadje, potem ko so
določili, menda soglasno, da se upo-
rabi za to prostor pri Banih ali pri
Trebčah, kjer je bil prej slavni Hen-
riquezov muzej. Nič nimamo proti
znanstvenemu napredku; vendar pa
je jasno, da se tu zopet poraja pro-
blem razlaščenja (in vemo, koliko pri-
dejo pri tem lastnikom na roko!), no-
vih naselitev in s tem v zvezi social-
nih uslug. Kot da ne bi Slovenci do-
volj krvaveli! S tem nam preti nova
asimilacija. Čudno pri vsem tem pa je
to, da so morali problem lokacije re-
šiti čimprej, češ da sta od tega odvis-
na bodočnost in gospodarstvo Trsta;
to rešitev so podprle tudi sile, ki se
vedno na vse pretege širokoustijo, da
branijo slovensko zemljo in Kraševce.

Slovenci zahtevamo zaščitni zakon,
ki ga že dolgo zaman moledujemo, in
kaže, da ga tako hitro tudi ne bo.
Sile, ki se ogrevajo za znanstvene in
podobne ustanove pa se na naše pro-
bleme požvižgajo. Zdi se, da so se
vodilni oborožili s principom, da je
treba nujno ukrepati, ko gre v našo
škodo; ko pa gre v našo korist, je tre-
ba zavlačevati v nedogled.

(Podpis)

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo
Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc,
Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan
Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna opre-
ma). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo
5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 —
»Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200
ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev).

»Vi veste, kje je izvor luči«

Pozdrav tržaškega škofa Lorenza Bellomije slovenskim izobražencem, zbranim na XIV. študijskem srečanju DRAGA 79.

1.9.1979

Ta mirni kotiček je čudovito okolje, primerno plemenitemu vežbanju duha. Razmišljanje je našlo tu, v dotiku z nepokvarjeno naravo, vabeče in plodno mesto, ki navdihuje iskrenost.

Pozdravljam vas, prijatelji Slovenci! Iz srca vas bratsko pozdravljam, čeprav z obžalovanjem, da vas spet in ponovno ne morem nagovoriti polneje in v primernejšem trenutku.

Zelo rad sem se odzval prijaznemu vabilu tržaških prijateljev in pristal, da bi vas nagovoril jutri med skupnim darovanjem sv. Maše, toda nepričakovano mi je bila naložena dolžnost, da zastopam italijansko škofovsko konferenco na praznovanjih, ki bodo jutri, 2. septembra, v Ninu pri Zadru ob XI. stoletnici izmenjave pisem med knezom Branimirom in papežem Janezom VIII.

Vem, da vi vsi razumete mojo stisko in da boste opravičili mojo jutrišnjo odsotnost. Vendar se nisem hotel odtegniti temu srečanju in vaša skrajna vljudnost mi je dala možnost, da nekako prehitim ta sestanek z vami.

Prosim torej, če mi za nekaj minut potrpežljivo prisluhnete.

Najprej dovolite, da vam izrazim zadovoljstvo za dolgo pot zvestobe skozi 40 let, ki povezujejo kot nekak idealen most začetke v Bohinju s tem XIV. srečanjem.

Vaše nenehno iskanje me spominja na iskalce zlata v rekah ameriškega Divjega zahoda. Tisto so bili legendarni podvigi, vaša je navdušujoča zgodovina; tista je bila lakomnost po denarju, vaša pa želja po resnici.

Za nas velja evangelijski blagoslov: »Blagor lačnim in žejnim pravice«. Kristus je dejal: »Resnica vas bo osvobodila«. V svojih prsih čutite utrip te neuničljive želje: najti in imeti v posesti resnico, da bi živeli kot svobodni ljudje.

Nadaljujte na tej poti, vredni razsodnih in močnih ljudi. V dobi prevladujočega praksizma in privlačujočega oportunizma bodite vi čistilci resnice, da ne bi nikdar svetu zmanjkala svetla luč, ki predre vsako temo in da bi v vsaki noči, tudi najtemnejši, živelo upanje na zarjo in pričakovanje zvezde danice.

Toda vi prav dobro veste, kje je izvor luči in usmerjate svoj pogled proti drugemu tisočletju pod vodstvom sija, ki prihaja od tam. Zato razpravljate o teologiji. Znanost vere izhaja iz neovrgljivih podatkov in se utrjuje z resničnimi zaključki.

Tako se potrebni dialog s človekovimi kulturami uresničuje na ravni znanstvenega dostojanstva in sprošča osvobojujočo energijo. Razne ideologije in preveč neizpolnjenih obljub so razočarale našo dobo. Zdi pa se, hvala Bogu, da današnji človek vse bolj čuti potrebo po bistveni izbiri: izbira med lažnimi in varljivimi bogovi ter živim in pravim Bogom.

Maliki erotične in potrošniške resnice ter oblasti vsak dan bolj razodevajo svoj burkasti in tragičen obraz in zato se s silo prebujajo zahteva po pravi resnici: po resnici, ki izvira iz Boga, čistega vreleca vsake resnice in zadnjega pristana človekovih želja.

Ker pa gledate k Bogu in hočete vedno izhajati od Boga, zavzema resnica vaših src obliko skrajne konkretности.

Tu je merodajna prav metodologija marksizma, velikega kulturnega dogodka našega časa. Zelo nam pomaga Gramscijevo razmišljanje. Veliko kategorijo njegove misli, zvezo »ideologija-praksa«, je treba jemati resno in jo uporabljati dosledno, čeprav s popolnoma nasprotnim predznakom.

Tu se sklicujem na njegove misli o »ideologiji-hegemoniji« razreda, ki jih je treba nadomestiti z evangeljskimi besedami o resnici in službi vsem.

Vendar njegovi metodološki napotki služijo tudi veri. To po mojem pomeni, da mora spodbuda k ortopraksi, rešena pragmatističnih deformacij, vedno bolj predstavljati katalizator razvoja teologije in življenja Cerkve. Predvsem

teologija človeka, ki je »glavna pot Cerkve« (Janez Pavel II., »Redemptor Hominis«), bo morala zavzeti privilegirano mesto v krščanski misli in praksi.

Človekova osvoboditev in njegov napredek sta resnična božja slava. Toda človeka je treba osvobajati stvarno, namreč stvarnih verig, ki ga zaslužujejo. Treba je prodirati v globino in streti spone srca.

Toda samo božja znanost, prestavljena v znanost o Bogu, meri globino človekove osebe in razkriva najgloblje korenine njegove zaslužnosti.

Se z večjo pravico pa lahko trdimo isto o njegovem napredku. Božji načrt o človeku, ki je dojet po teološkem razmišljanju, zagotavlja človeku njegovo pravo podobo in popolno uresničitev sebe.

Zdi se mi torej očitna veljavnost in bogastvo pobude vaših študijskih dni prav v zvezi z njegovo bistveno težnjo po združevanju luči, ki pada od zgoraj, s perečimi in nujnimi vprašanji zgodovine.

To smer je treba podčrtati in jo pogumno poglobljati. V prepričanju, da je to želja organizatorjev, ki se jim zahvaljujem za prisrčno vabilo, predavateljev na teh študijskih dneh in vseh udeležencev, mi je lažje izraziti goreče voščilo za čim boljši uspeh.

Najizrazitejše in najbolj strujeno voščilo pa mi nudi Sv. Peter v svojih pismih: »Vztrajajte trdni v veri«. In Bog naj varuje to zvestobo v vaših srcih vedno neokrnjeno!

DRAGA '79: točka za točko

Vreme: ne bi moglo biti lepše, celo s kakšno stopinjo vročine preveč, skoraj bolj poletje kakor jesen.

Udeležba: ves amfiteater stolov — bilo jih je 270 — skoraj v celoti zaseden, udeležencev je torej bilo med 200 in 300, med njimi več ljudi iz SR Slovenije kot prejšnja leta — kakih 50 — (po vsem sodeč jih je privabilo predavanje o 40-letnici Bohinjskega tedna), sicer pa so bili tudi udeleženci s Koroškega in posamezniki iz Švice, Nemčije, Kanade, Združenih držav in Avstralije: nekakšen majhen slovenski parlament, kot je rekel nekdo.

Organizacija: zelo posrečena zamisel — posebno ker so bile openske restavracije v glavnem zaprte — je bil v nedeljo skavtski golaž s polento in s solato, umetnina skupine slovenskih skavtov.

Moderator: Saša Martelanc, ki je svojo vlogo odigral mojstrsko, s čutom za razpoloženje in s smislom za humor.

Otvoritev: nihče ne bi bil mogel lepše začeti Drage '79 kot F. S. Finžgar, katerega govor iz 1939 na začetku Bohinjskega tedna je prebral Livij Valenčič z zanosom gledališkega mojstra. Za nekatere je bil najvišji trenutek letošnje Drage prav Finžgar s tistimi imenitnimi besedami o svobodi.

Pozdravi: manjkala je uradna italijanščina — pozdrav deželnega predsednika Comellija so prebrali v prevodu. Prav tako bi bili lahko prebrali poslanico odsotnega monsignorja Belomija (objavljamo jo na uvodnem mestu v MLADIKI), ki so ga Dragi odtegnili bratje Hrvati za proslavljanje svojega Branimira. Na vabilo organizatorjev še preživelim predavate-

ljem Bohinjskega tedna, naj bi se odzvali letošnji Dragi, sta se pisмено oglasila dva: filozof prof. Janez Janžekovič in zgodovinar prof. Bogo Grafenauer. Pismo prof. Janžekoviča je Drago nekako ljubeče in gosposko objelo, pismo prof. Grafenauerja — šest strani! — pa jo je hotelo z dobronamerno dvignjenim prstom podučiti, naj se nima za nadaljevalko Bohinja. A za to se Draga ni nikoli proglasila.

Prvo predavanje prof. Franceta Vodnika — ob 40-letnici Bohinjskega tedna — je bilo umirjeno poročevalsko. Bilo je posebno doživetje poslušati slovenskega katoliškega razumnika, ki je v svoji osebi povezoval preko prepada štiridesetih let dva tako daljna bregova slovenskega krščanstva. Z veliko težavo je pri svojih letih pripravil predavanje za Drago, zaposlen kakor je bil s prevajanjem govorov Janeza Pavla II.

Prvi predavatelj: prof. France Vodnik

sveta. To je lep primer, kako se lahko zamejski kulturnik vzdigne nad provincialnost našega ozračja. Tudi temu predavanju je sledila bogata diskusija, ki jo je bilo treba zaradi kosila prekiniti.

Za kosilo so nekateri posedli k omenjenemu golažu na marijaniškem vrtu, drugi pa so šli v manjših skupinah v restavracije ali v goste k prijateljem.

Tretje predavanje — o sedanjem slovenskem trenutku, matičnem, zamejskem in zdomskem — je imel časnikar radia Trst A in predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor. Iz plemenite splošnosti svojih dveh predgovornikov je speljal letošnjo Drago v bolečo konkretnost zamejskega vsakdana. Nekateri so mu očitali pesimizem, a dejansko bi mu morali očitati številke in dejstva. Na primer podatek, da je na Kontovelu — na Kontovelu Regenta

dalje na naslednji strani ■

iz poljščine: tudi v tem smo zaznali ganljivo simboliko — isti lok zvestobe do Petrovega naslednika. Predavanje se je povzpelo v svoj vrh na koncu, ko je predavatelj doživeto odprl svoje krščansko srce in imel tudi samokritično besedo o preteklosti. V diskusiji je v prid polemično omenjenim stražarjem spregovoril prof. Beličič, v prid mladcem pa prof. Kranner.

Mašo z nagovorom je v prelepem nedeljskem jutru imel dr. Oskar Simčič, pravkar imenovani škofov vikar za Slovence v goriški nadškofiji.

Drugo predavanje — o teologiji in narodnosti v perspektivi prihodnosti — je imel isti dr. Simčič. Po svojem kulturnem zajemu je bilo predavanje evropsko. Predavatelj bi z njim lahko nastopil kjerkoli. Imena najmodernejše teološke misli so se prepletala z imeni slovenskih ustvarjalcev, v uravnovešeni združitvi doma in

V nedeljo zjutraj: dr. Oskar Simčič

V nedeljo popoldne: časnikar Sergij Pahor

Pismo v jesensko noč

Sedela sem pred Efreom, ki je dihal vame velike lisaste oblake dima, kot da je sredi hudobnega čarovniškega obreda, ki me bo razkrojil in ne bom več jaz. »Kdo si, ki sediš pred mano?« sem ga uprašala skozi arabeske, onkraj katerih se mu je obraz širil in daljšal v groteskne poteze, kot bi me gledal iz dna motne luže, ki jo je veter razgibal v sredobežne kroge. »Kdo neki? Tvoj mož, vendar« Tvoj mož tvoj mož tvoj mož, je naraščalo bolj in bolj skozi zakajene zobe, ko je privzdignil obrito ustnico in z usnje-nimi prsti prižgal novo cigareto.

Ko sem premaknila misel ter jo postavila v resničnost trenutka, sem se ovedla, da besed, ki so padle med nama, sploh nisva bila izrekla in je vse igre bila kriva slabost, ki me je ujela kot na gugalnico ob njegovem vonju in bližini, da se mi je svet zamajal pred očmi. Da more misel postati tvarna in se sama preliti v zvočne valove? sem se prestrašila v trenutku, ko me je nahrulil, da mi je telo poskočilo: »Saj me sploh ne poslušaj! Potem pa: nisi rekel, nisi rekel, ko bo kaj narobe!« Da, ker Efreom zna tuliti: če je kaj, kar zna zelo dobro, je prav to. Tako zna

DRAGA '79: točka za točko

in Gerlanca! — v enem letu umrlo 15 ljudi, 1 pa se je rodil. Ali podatek, da bo letos nekaj prvih razredov na slovenskih šolah na Tržaškem ukinjenih. Ali obžalovanje, da se slovenščini oglašajo alarmni zvonec celo v matični Sloveniji. Pahorjev živi, kulturni in prizadeti prikaz je priklenil pozornost poslušalstva in dal popoldanski nedeljski Dragi razpoloženje, ki ga lani ni imela. Kakor v soboto, tako se je v nedeljo diskusija zavlekla prav v temo. In treba je reči,

da je bila njena raven v glavnem kvalitetna, kljub kakšnemu običajnemu ekshibicionističnemu vložku.

Končni vtis: letošnja Draga je bila ena najlepših in se more meriti s predlansko, ki jo je — ob prav tako sijajnem vremenu — požlahtnil s svojo prisotnostjo in besedo škof dr. Lojze Ambrožič. Sicer pa so se udeleženci razhajali z občutkom praznične izpolnjenosti. Še to: marksistov ni bilo k mikrofону, čeprav jim je bil na voljo. Disciplinska uklenjenost ali zadrega?

Kronist Drage '79

Pogled na del poslušalcev med predavanjem dr. Oskarja Simčiča na letošnji Dragi '79 v parku Finžgarjevega doma na Opčinah

samo človek, ki je vajen ukazovati in tega, da ga vsi ubogajo. Leta so ga še bolj utrdila v tej navadi. Imelo me je, da bi zavpila tudi jaz. A vem: on bi zavpil še bolj grozno, jaz še glasneje, on razjarjeno, jaz obupano, oba bi vpila, on bi me prvi prevpil. O, kako čudovit duet in nazadnje en sam divji solo navidez močnejšega, ki bi mi pognal srce v divji topot, v eno samo željo: ne biti, izginiti v nič. In potem sram, da sem se spustila in povzdignila glas v ton, ki ni moj, izrekla besede, ki niso moje in mi jih je izsilil.

Skoraj otipliv spomin na take prizore me je namah ukrotil in pribil na stol, da se nisem branila. Zapičila sem mu oči v obraz in gledala skozenj v veliko daljavo, ki mi je dobrotno ponujala poteze drugega, boljšega človeka, in v katero sem se vselej reševala. Ni ujel mojega bega pred resnico, edino otipljivo resničnostjo, ki jo uteleša on. A to ni beg strahopetnice, to je že beg za samoohranitev, ker bi sicer v tako sirotnem načinu bivanja že davno propadla. Ne bi umrla, ne: a prav gotovo bi me zadelo nekaj, kar je tisočkrat strašnejše od smrti. Včasih imam predokus take možnosti: to so dnevi, ko preždim, glej, ne vem povedati, kje; čutim, da mi je samo telo še živo; a živo, ne kot je živ človek, le biološko življenje tli v njem, medtem ko je duša odšla neznano kam, ali je morda ni nikdar bilo in sem kot alga, pritrjena na čer in jo nosita plima in oseka. Potem me doseže tvoja misel in tedaj sem kakor Andersenova morska deklica, ki prosi, da bi ji bila dana duša, da bi te mogla še ljubiti. Se še spominjaš? »Naj bo,« je pristala čarovnica. »A ko ti bo dana, bo ob vsaki stopinji sto trnov prebodlo tvoja stopala.« Resnično je tako. Ali brez nje, brez duše, to je nekaj še nižje od pekla, o katerem sva razpredala kot otroka. Kakšna muka je en sam dan, ena sama ura, en sam trenutek brez duše. Ko si enkrat okusil biti, ne moreš sprejeti ne biti. Nazadnje zaznam: nekje je Inko, biva, biva, živi. Vstani in hodi! Pa se mi duša pritepe nazaj, ne bi vedela reči, če še bolj sirotna ali obogatena.

O vsem tem sem razmišljala, ko sem takole gledala skozi Efrema in on se je zadovoljil z videzom, da ga poslušam, saj je tako in tako govoril le samemu sebi. Na tak način sva cele pol ure nadaljevala vsak svoj samogovor, o katerem vem, da se ne bo nikdar prelil v odrešujoči dvogovor. Končno sem se vdala, a le napol registrirala: v petek uradni poslovni sprejem, celo zaplesal bo z mano moj vitez, jaz se mu bom nasmihala, on bo govoril izredno fino in izbrano, do žene bo neoporečen kavalir, natanko kot je vseh gostom, ki bodo navzoči. Vem, da je damam posebno všeč zaradi izbranega in izredno privlačnega nastopa. Vsako posebej bo osrečil z nasmehom, ko bodo odhajale v noč. Po polnoči, ko bo vse zopet prazno, pa bo eksplodirala ihta-

sta nejevolja, ki se je nabrala v njem, in pohodila svetost noči z vedno izvirnejšim trpinčenjem sebe in drugih. To je, Inko, samota v dvoje, najbolj pogubna od vsake druge. Ne bom mogla spati. Gledala bom dimnike skozi magnolijo in nad njo bo visela luna. Ko bi se jo dalo doseči in tam ostati ter si odpočiti od vsega!

No, potem je šlo dalje po vijugah dima, ki mi je že prepojil obleko in lase ter mi pordečil oči; toliko in toliko smem potrositi, toliko za to in toliko za ono in nič več, zakaj denar je njegov. Kdo bi o tem za božjo voljo sploh podvomil, ko pa nisem delala en sam dan svojega življenja! Ne ve, da je to edino, kar si še kdaj zaželim: delati, da, delati: biti prodajalka, frizerka, čistilka, karkoli! Tako se pa čutim kot hiša, avtomobil, kos pohištva, ki so del njegovega ugleda. Da; moja misel, te ne more ukleniti, ta se je sama svoje igrala dalje; z očmi sem se oklenila orehove omare: lani si se naslonil nanjo, Inko, ko sva govorila, spominja me one, ki ste jo imeli pri vas doma v dnevni sobi; ljubim jo, ker dehti iz nje deset rodov, in ko odprem steklena vratca, zaječi iz njih vzdih neznanega rezbarja, ki je s čudovito roko izrezljal vijuge, kakršnih mi danes ne znamo več: neoprijemljivi vonj časa, morda je to resnični vonj lepote. V nočeh, ko divja burja, omara zaškripa in zapoje in razsipava na praprot lesni prah, ki so ga nažagali molji. Prisluhnem v temo in se prepričujem, da je to tvoja misel, ki prihaja k meni. Da, ker tako si me naučil ljubiti ti. Zakaj si me naučil te muke? Ker vsa sreča in nesreča izvirata iz tega: ljubiti ali ne ljubiti. Srečala sva se jaz, ki ljubim, in Efrem, ki ne ljubi. Ko bi oba znala samo eno ali samo drugo, bi se utegnila še soglasno ujeti. Ali Efrem, glej, ne zna ljubiti in jaz, jaz ne morem ne ljubiti. Najstrašnejše pa je to, da ljubim vse, le njega ne, samo zanj ne zmorem niti kapljice ljubezni. »Kriva, kriva, stokrat kriva...«, sem si ponavljala, ko je molil svoje poslovne litanije in mi gledal preko glave. Le čisto na koncu mu je pogled zdrknil na brado in se usedel nekoliko niže, kar se že dolgo, zelo dolgo ni zgodilo. Bilo mi je kakor pred tujcem. A samo za trenutek, zakaj istočasno me je obšel čudovit občutek, nekakšno sporočilo je prišlo, bogve od kod, ter me gnalo k balkonskim vratom. Razmaknila sem zavese ter ujela rokav pismonoše, ki je odhajal. Tvoje pismo. Bilo mi je, kot bi se odpravljala na prepovedan potep. Pretežkala sem Efrema: pol ironično, pol brezbrizno je pokimal na moj oprost, saj je že tako in tako bil končal z naročili, ko sem stekla po pošto. Čez pol ure bo odšel in ga ne bo tri dni in tri noči. Tvoje pismo, tvoje pismo ... so šumele stopnice pod skoraj neslišnimi letečimi koraki. Bi ga prizadelo, ko bi vedel? Bi ga sploh motilo? Pomislila sem na odstavek njegove osebne bib-

dalje na naslednji strani ■

Žive besede v naših narečjih

Medtem ko smo si doslej nekajkrat ogledali razmerje med slovenskimi besedami in tujkami v terskem narečju, da smo ugotovili, po kakšnih potih si sosedje izposojajo besede, se bomo danes ustavili ob zelo preprosti, vsakdanji besedi: ob nji bomo spoznali, kako se kaka beseda razvija, kako ima mlade. Spoznali bomo, da se to zvečine dogaja kakor v drugih slovenskih narečjih, vendar nam tudi tu tersko narečje pripravi kako presenečenje.

Beseda, iz katere bomo izhajali, je samostalnik *dòu*, *dóla*, ki spada gotovo v najstarejše tersko besedje. Sredi 18. stoletja so ga notarji zapisali v italijanskih daritvenih pogodbah v obliki nekaterih mikrotoponimov, se pravi imen zemeljskih parcel. Te oblike se glasijo *Tasadolan*, *Tapadolan* ipd.

Toda *dòu* je lahko tudi prislov in se v terskem narečju glasi *dou*, a tudi *dóle*, *dóule* in s poudarnico *ta-* se glasi tudi *tadól*. Izvirna je v Teru raba tega prislova s funkcijo predloga: *šou dou bòšk* = šel je dol v gozd.

Pa vrnimo se k samostalniku *dou* in poiščimo izvedenke. Takoj srečamo pomanjševalnico *dólič*, ki je spet izpričana v starih notarskih pogodbah v obliki mikrotoponima *Tapodolichian*. Zatem moramo omeniti izvedenko *dolína* z izredno številnimi zapisi v 18. stoletju v oblikah *Dolina*, *Taudoline*, ipd. Ob nji omenimo takoj pomanjševalnico *dolínica* in celo vrsto drugih izvedenk, ki so posebno pogostne v mikrotoponomastiki. Nekatere nas bojo presene-

tile: ne sicer *Dólíca*, toda gotovo *Dolináca* in *Dolináta*, saj imamo v slednjih dveh primerih verjetno opraviti z roman-skim sufiksom pri slovenski besedi.

Iz prvotne besede *dou* je izveden tudi mikrotoponim *dóunica* in pridevnik *doliénji*, ki ga spet srečamo v krajevnih imenih, na primer v obliki *Doliénje*, ki je ime parcele in potoka, in z drugim sufiksom v vaškem imenu *Dolénjena*: to je v italijanščini *Cergneu di sotto*, slovensko prvotno *Dolénjena Černjéja*, potem kar samo *Dolénjena*.

Po vseh teh imenih in besedah moramo seveda omeniti še one, ki so sestavljene s prefiksi. In tu srečamo prislov *zdoelé*, *zdóle* ali *zdóli*, mikrotoponime *Priedòu*, *Priedóuje*, *Podolína*, in *Pradolína*. Citiral sem jih vse v imenovalniku, vendar vaška imena in mikrotoponime slišimo največkrat sredi stavka v predložni zvezi; in dobimo dolge oblike kakor *Tanadóunice*, *Taparpriedóuje*, *Anatedoliénje*, *Tazadolínata* in podobno.

Doslej sem našel vsa ta imena in te besede, ki jih izvajamo iz prvotnega preprostega *dóla*, a prepričan sem, da jih živi mnogo več in da je treba le še malo brskati po starih zapisih in vprašati ljudi po terskih vaseh, pa se bo ta seznam hitro podaljšal.

In to velja za številne druge besedne družine, ki tvorijo dejansko najstarejši besedni zaklad terskega dialekta; in te še živijo in so še zmožne, kakor vsi živi organizmi, razvoja in množitve.

Pismo v jesensko noč

lije: »Žena lahko moža tudi vara, le njegov ugled ne sme pri tem trpeti.« Ne, to je preveč, da bi se smelo dotikati tvojega pisanja. Nisem se varala, potrkalo mi je na dušo, še preden je prišlo. Stekla sem z njim med kostanje, vonj ostrega mraza me je uso umil in sedla sem pod streho zemeljskega usada, da ti prisluhnem v zbranosti in tišini. Pritihotapil si se neslišen med debli, se naslonil ob kostanj, drobna vejica ti je grebla v brado, v prve bele lase in list ti je zaslonil naočnike, da ti nisem mogla do toplega pogleda, ko si povabil: »Pripoveduj, povej mi vse« in me tako ogrel v srhu meglene večera. In potem sem brala: »Draga Jana, draga Jana, draga Jana ... Nazadnje sem se še samo smehljala in naokrog so padali kostanji. Nabrala sem

jih tri pesti ter jih v tvoji kuverti nesla proti domu. Mokrota mi je napojila kosti, da sem vsa drgetala.

Ko sem se dvigala po stopnišču, je bila že noč, noč ob petih popoldne.

Skozi meglo je lezel velik tanker, razsvetljenim sanjam podoben, ter se usidral v zatišje zaliva.

Stresla sem rjave sadeže v žerjavico, nastavila ploščo in legla kraj kamineta. Zbudil me je glas tankerja, ki je trobil in tipal skozi mlečno temo: ogenj je bil ugasnil in tam je ležal topel kostanj, kot bi mi ga sam Peer Gynt stresel k nogam, preden se je z zadnjo noto izgubil v jesensko noč. Nesla sem enega k ustom in se vprašala, kako je človeku, če ga kdo neizmerno ljubi. Kaj meniš — Inko, kako neki je? Na to mi, prosim, odgovori.

Tvoja Jana

Verujem v eno prst...

Prva nagrada na natečaju Mladike

grudo nam vračaš s pločevino —
do morja
padajo valjaste sence
in okrog mrkih mrež
siva polja
bolščijo za davnim zelenjem

kje so zdaj bujni grmi
moje mladosti
kje žive meje
na razvalu pašnikov —

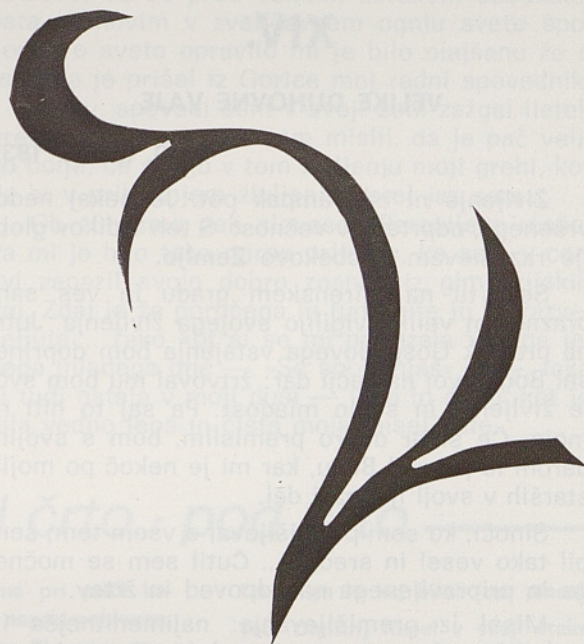
jeklene gosenice
so izgadile poljske steze
in za cementnimi ogradami
zori naš davek Bližnjemu vzhodu

VERUJEM V ENO PRST

Jaz sem del te prsti,
jaz sem čvrsta prožna korenina.
Kadar brstje zažehti,
sem jaz listič,
prašnik,
pestič
in vseobsežna sinjina.

Jaz sem del te prsti —
ta kamen
ta plot — —
jaz sem steza za njih spraskane podplate.
Jaz sem vogal
in klanec
in obok
za te ljudi,
ki brnijo od zemlje,
ki živijo za sanje nebogate.
Jaz sem del te prsti,
v katero verjamem —
jaz sem del teh ljudi!

Oni so polje
in vas,
oni so jaz —
in skupaj
smo MI.
In mi vsi
smo grude stoletne
te iste prsti
— in tako bodi vekomaj.
Amen.

in kakor mehko listje
in kakor mehke brajde
in kakor mehko vrbje
in kakor mehko grozdje
in kakor sam
še najbolj mehek
od mlačno sive trave
se ugrezam v podvečerne sence
na robu neke mehke domačije

Ne zmanjka teh tihih večerov nikoli,
ko posrka korake mehkobna temina
in pokrajina
obrne čezdanski obraz.

Na bregu posinjeva samotna peščina.

Noč —
puhti silna
iz usnule zemlje
in morje
razdaja čerem svojo moč,
ko se slani greben
izprši
na šodrastem situ
in šepetajoč
zadremlje.

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XIV.

VELIKE DUHOVNE VAJE

10. marca 1937

Življenje ni cilj, ampak pot. Je nekaj nedo-
vršenega, odprtega v večnost. S teh vidikov glob-
lje razumevam Kocbekovo **Zemljo**.

Sem tu na Mirenskem gradu in ves sam
praznujem veliko vigilijo svojega življenja. Jutri
na praznik Gospodovega vstajenja bom doprine-
sel Bogu svoj največji dar: žrtvoval mu bom svo-
je življenje in svojo mladost. Pa saj to niti ni
moje. Če stvar dobro premislim, bom s svojim
darom le povrnil Bogu, kar mi je nekoč po mojih
starših v svoji ljubezni dal.

Sinoči, ko sem premišljeval o vsem tem, sem
bil tako vesel in srečen ... Čutil sem se močne-
ga in pripravljenega na odpoved in žrtev.

Misel iz premišljevanja: najimenoitnejša in
najboljša pokora je sv. spoved, kjer je v njej po-
kora povišana v zakrament. Kolikokrat ste se za-
hvalili Bogu za dar, za milost sv. pokore?

11. marca 1937

Danes sem mnogo mislil o svoji odpovedi in
o svojem poklicu. Čutim, da je odpoved nekaj
velikega in nekaj težkega. To dvojno čustvo se
je zadnje mesece še povečalo ne samo zaradi te-
ga, ker sem se pomaknil v tako neposredno bli-
žino subdiakonata, ampak še posebno zato, ker
sem naletel na nepredvidene težave, ker sem
spoznal celibat v vsej njegovi resničnosti. Za-
vedam se, da bi brez božje pomoči in globokega
premišljevanja pa trdne volje ne mogel veliko-
dušno in jasno premagati teh ovir. So trenutki
v zadnjih dneh, ko mislim, da ne bom mogel več
naprej po tej poti ali pa da bom zaradi tega trpel
in bom žalosten. So pa zopet trenutki, ko post-
nem navznoter tako lepo vesel, ko se v meni in
izven mene bodočnost odpre v svetlobo in to-
ploto. Ti zadnji trenutki so veliko močnejši kot
prvi in vselej pristanem pri njih.

Večkrat sem že pomislil, kaj bi bilo z menoj,
ko bi bil naletel na te težave že veliko prej. Ne
morem si odgovoriti, ali bi bilo to v moje dobro
ali v slabo.

Zastavil sem si tudi vprašanje, kako je v tej
stvari z mojimi tovariši ...

Sedaj sem v predverju svetišča in v svojih
rokah nosim predragocene vrče. V njih je moje
srce, moj razum in moja volja, vse, kar mi je
dano najdražjega. Jutri bom stopil pred Gospoda
in bom z večno obljubo daroval te dragocenosti
na njegov sveti oltar, ki bo postal odslej moja
dediščina ... Taka je volja božja, tako upam in na
najtišjem in najglobljem dnu iskreno želim ...
Skoro ne razumem te volje božje in grem za njo
z nepremagljivim nagnjenjem kot ovca za pastir-
jem, pa četudi v klavnico samo ... Da, tudi če se
prelije moja srčna kri, moram in hočem slediti
tej volji, ako zares ljubim ... Te misli se ti bodo
mogoče zdele na prvi pogled krute, Bog sam se
ti bo mogoče zdel neusmiljen, če boš gledal na
vse to s človeškimi očmi, če boš sodil tako, kot
sodi svet ... Začel se boš smiliti sam sebi, sam
sebe cmeravo tolažiti ... Toda v meni je še nekdo
drug, Kristus. Moj plašč ni iz sukna, ki se bo jutri
raztrgalo, moj plašč je gospod Jezus sam.

Pripravljam se na dan svojega tretjega roj-
stva. Prvo je bilo telesno iz moje sladke in do-
bre mamice, drugo je bilo v zveličavni vodi sv.
krsta, tretje bo v darovanju moje mladosti Bogu

»Belopeško
jezero,
8. avgusta 1937«

— v mistični smrti se bom v tretje rodil. — O Bog, glej, v tretje bom zdaj skrivnostno rojen, s trojnim pečatom me boš potrdil. Daj, da si tako pokrepčan prislužim še zadnje rojstvo in zadnji pečat, s katerim me boš zaznamoval za večno življenje v svojih svetih nebesih, amen!

12. marca 1937

Čeprav se odpovedujem dovoljenim stvarim, mi bo ostalo za življenje še mnogo čistega uživanja, veselja in tolažbe. Gospod že ve, kaj dela. Ali ni mogoče moja pesem velik dar božji? Z veseljem gledam, kako mi poje vedno globlje in lepše. In uspehi mi dajejo novih moči. Nihče mi ne bo mogel vzeti tega veselja, v dajanju se bo to veselje v meni še povečalo ... In moje veselje do petja in moja pevska zmožnost — ali ni mogoče tudi to velik dar božji? V zvoku mojega glasu mi bo pela duša in v duši bo Bog.

Pa so to le naravni darovi. Poleg teh pa mi hoče Bog dati še drugih, vse večjih in lepših. Slednji dan bom daroval sv. daritev, dan za dnevom bom delil svete zakramente. O, in če bo v meni pravi duh, bom postajal iz dneva v dan bogatejši, močnejši in lepši.

(NAVEDEK V NEMŠČINI)

14. marca 1937

Že pred duhovnimi vajami mi je bila sv. spoved zelo pri srcu. Ko sem vstopil v duhovne vaje, sem že takoj ob začetku sklenil opraviti spoved, ki bi zaobjela vse moje dosedanje življenje. Včeraj sem to sveto opravilo izvršil in zdaj sem miren in vesel. Ne da bi me kaj iz preteklega življenja vznemirjalo, sem čutil v sebi potrebo, da se pred velikim korakom subdiakonata prenovim v zveličavnem ognju svete spovedi. To sveto opravilo mi je bilo olajšano že s tem, da je prišel iz Gorice moj redni spovednik.

Po sv. spovedi sem v svoji sobi zažgal listek grehov. Sam pri sebi sem mislil, da je pač veliko bolje, če gorijo v tem življenju moji grehi, kot da bi v prihodnjem življenju gorel jaz sam ...

Ob 10h smo peli slovesno Perosijevo mašo. Pa mi je bilo tako mirno prijetno, ko sem v cerkvi zapazil svojo dobro znanko iz gimnazijskih dni. Zdaj je že poročena in tudi dete jo že razveseljuje ... Tako kot si se mi prikazala tistega lepega mladega dne — »Se spominjaš« ... —, taka si tudi ostala v moji duši — lepa in čista, kot je bila vedno lepa in čista moja misel nate.

pod črto - pod črto

NOVI MARTIN KRPAN

ALI: NEVARNOST SLOVENSKEGA NACIONALIZMA

Nekaterih slovenskih časnikarjev niso zbudili iz zaspanosti ne zaskrbljeni pozivi slavistov ne ves, več ali manj donkihotski boj za boljšo slovensščino v javni rabi, kaj šele vdor srbohrvatizmov v pogovorni jezik itd. Plat zvona so začeli biti šele zdaj, ko je režiser Dušan Jovanovič razburil slovenski svet s svojo dramatisacijo Levstikovega Martina Krpana. Nezaslišano: namesto pohlevnega Martinčka, ki se pusti opehariti in jo nekoliko hud, a nedvoumno pobriše nazaj v smeri proti Vrhu pri Sveti Trojici, je Jovanovič izbrskal in postavil na oder zgodnejšo Levstikovo varianto zgodbe o Krpanu, ki je bolj satirična, grenko trpka in bolj dramatična. Režiser pa je pri svoji postavitvi še posebej poudaril nacionalni moment in Krpanov pogum in možatost. Še več, v neki sceni je celo Krpana ogrnil s slovensko zastavo! In na mah — preplah. Slovenski časnikarji trumoma hite od vseh strani in tekmujejo, kdo se bo prej distanciral in poudaril, da mora biti takšnega slo-

venskega nacionalizma pri priči konec. Krpan naj bo še naprej pohleven, kakor se od nekdanj za Slovenca spodobi. Sicer pa dajmo besedo enemu teh ogorčenih kritikov, Francetu Vurniku (Lj. Dnevnik, 14. sept.): Vurnik očita Jovanoviču, oziroma njegovemu Krpanu, »buditeljsko angažiranost«. Ima pomisleke glede režiserjevega podčrtavanja ideje. Očita mu, da je »pustil ob strani element, ki opredeljuje nacionalni značaj kot krpanovščino, njegovo spravljalivost. Jovanovič je hotel očitno s to sestavino precej radikalno obračunati.«

Nadalje Vurnik očita režiserju »nekoliko vsiljivo simboliko« zaradi slovenske zastave. Iz Vurnikovega članka je bralcu, ki ni imel prilike, da si predstavo sam ogleda, nova upodobitev Krpana v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani dovolj jasna. Manj razumljivo nam je, da kritika moti Jovanovičevo poudarjanje slovenstva, da ga moti to, da je ta Krpan »nacionalni ozaveščenec«. In da čuti potrebo, da pred vso slovensko javnostjo pribije: PAZIMO, NA POHODU JE SLOVENSKI NACIONALIZEM!

Da bi ga le kaj bilo! (op. pisca).

Tudi Dimitrij Rupel v svoji stalni tedenski rubriki v nekem slovenskem tedniku izraža svoje pomisleke ob novem Krpanu; sprva nekoliko diplomatsko, pozneje dokaj ostro. »Dušan Jovanovič je želel pred gledalce postaviti kar se da nenavadnega in pogumnega Krpana, a je vso stvar vendarle premalo domislil.« Pozneje navede Rupel drug pomislek: »Po eni strani je nadaljevanje občeznane variante kritično do oblasti, po drugi rešuje nacionalni konflikt na skrajno mitičen, ideološko hudo problematičen način.« Na koncu pa se Rupel kot Vurnik opredeli proti nacionalizmu, rekoč: »Jovanovič ... je morda videl aktualizacijo in inovacijo (Krpana) v skrajno patetičnem nacionalističnem izbruhu.«

Pisec pričujočega zapisa uprizorilve Jovanovič - Levstikovega Krpana sicer ni videl; morda bi po predstavi tudi sam imel marsikateri pomislek, vsekakor pa bi ga gotovo ne mitilo to, da je režiser ljubljanskim zaspancem postregel z bolj ali manj posrečeno dozo slovenskega popra. Morda bo le zbudil kakšnega Slovenca v nacionalno ozaveščenost!

15. marca 1937

Danes je že zadnji dan duhovnih vaj. Ob zaključku sklenem le dvojno, kar je tesno združeno s subdiakonom. Še nekaj dni in Bogu bom obljubil večno čistost. To je žrtev, ki mi je zdaj najbolj težka, a jo rad doprinesem. Da bom pa lažje ostal zvest tej svoji slovesni obljubi, bom do konca svojih smrtnih dni trikrat na dan molil k Bogu in k presladki Devici Mariji za popolno čistost.

Drugi sklep pa se tiče brevirja. Brevir hočem razumeti, zato si bom preskrbel potrebnih razlag.

S svojimi duhovnimi vajami sem zadovoljen. Prešle so prav po bliskovo. Rad bi jih nadaljeval še nekaj dni.

Po mojem je motilo zbranost duhovnih vaj to, da smo opravljali službo božjo v javni cerkvi. — Tudi zbranost pri tovariših bi bila lahko globlja in večja: nehote te kdaj pa kdaj povlečejo v svojo raztresenost. Pater, ki je te dni vodil duhovne vaje, je superior te hiše; na tihem sem si katerikrat zaželel, da bi bila premišljevanja globlja, težja ...

Na Gradu pa je postalo versko življenje žalostno. Če hočem povedati po pravici, ga men-

da sploh ni. Spominjam se nekdanjih dni, ko sem hodil na ta božji grič s stricem, s sestro, s tovariši, pa tudi sam. O, takrat je bilo tu tako prijetno. Spominjam se zadnje kvatrenice 1935. leta, ki je tako slovesno izpadla prav tisto nedeljo, ko je bilo v goriški stolnici slovesno ustoličenje sedanjega škofa. Dr. Juv. je tisto nedeljo pridigal ob slovesni maši in s toplimi besedami omenjal ta dogodek in spodbujal ljudstvo, naj moli za novega škofa.

Spominjam se blagih duš izgnanih patrov. O, ta spomin sega v lepa leta ljudske šole. Spominjam se zlasti p. Mlakarja in brata Rožice s Krasa ter prisrčnih ur, ki sem jih preživel v njegovi družbi. Oba sva bila mlada, zato sva se razumela in se imela rada.

V svoji meditaciji je pater superior tožil, kako samega se čuti na Gradu, kako je tabernakelj zapuščen. Prav dobro ga razumem. To samoto bo občutil do konca.

Kljub vsemu temu pa še vedno ljubimo Grad, kakor še vedno ljubimo Sveto goro in Sv. Križ na Vipavskem — v trpljenju.

Ko sem se danes zjutraj prebudil, je žarela na vzhodu med temnimi oblaki rožnata zarja.

pod črto - pod črto

DVOJEZIČNOST

Zadnje čase vedno pogosteje beremo in slišimo o pojavih, ki so v znamenju najbolj očitne fratelance oziroma že v znamenju napredujoče asimilacije slovenskega življa v Italiji. Skratka v znamenju tiste fratelanske politike, ki je bila pri nas v modi v prvih povojnih letih in je povzročila tiste narodne odpade, ki so nam vsem znani. Opaziti je nov val tega duha tudi pri nekaterih slovenskih ustanovah, ki bi jim morala biti pri srcu predvsem narodna osveščenost slovenskih ljudi v zamejstvu. Gre za propagiranje sožitja, ki včasih ni naravno in tudi ni pravo, ampak skriva vse nekaj drugega: zlitje in simbiozo obeh narodnosti

V nekem intervjuju je predstavnik in propagator tega novega tipa »ljudske kulture« izjavil, da mora biti dvojezičnost nekaj samoumevnega. To bi seveda bilo prav, ko bi dvojezičnost potekala v obe smeri, ko bi se Italijani učili slovensko (potem ko se Slovenci italijansko že učimo), ko bi pretok bil res v obe smeri. V resnici pa se dogaja, da se pri današnjem »sožitju« in fratelanci razkraja samo

slovensko jedro, medtem ko je italijansko varno in se v svojem širokem zaledju še širi in okorišča na račun slovenskega življa.

Da ne bo kdo rekel, da je ta zapis abstrakten, naštejemo nekaj konkretnih dejstev.

Revija Ponte rosso - Rusi most objavlja brez prevoda italijanske in nekaj slovenskih člankov. V oklepaju: ko bi slovenski članki bili vsaj v dostojni slovenščini. Slovenski bralec, ki v listu najde komaj kak slovenski neroden zapis, razume in bere tudi italijanske članke, ki so v večini. Kaj pa italijanski bralec?

Ringa raja za najmlajše: prirediteljev na stadionu Prvi maj ob mednarodnem letu otroka. Beremo v Primorskem dnevniku z dne 16. septembra: »Močna kulturna rast pa je možna samo z odpravo takih narodnostnih nasprotij... Za sožitje med obema narodoma pa je najboljšje začeti že pri otrocih, ki so brez ideoloških predsodkov.« Zavzemati se za odpravo narodnostnih nasprotij je prav gotovo pozitivno. Tu bi le zaradi morebitnih nesporazumov pribili, da je nasprotja dobro odpravljati, prav tako dobro pa je tudi ohranjati različnosti v današ-

njem vedno bolj masificiranem svetu. Drugi del izjave, ki jo je dal predsednik združenja ARCI Rados, pa jasno kaže, kam je predvsem usmerjeno zanimanje organizatorja: gre mu za ideološko propagando, ne pa za podiranje narodnostnih predsodkov, kar bi utegnil misliti naiven bralec, saj pravi, da so otroci brez ideoloških predsodkov, torej bolj dovzetni za ideološko propagando.

Taborniška pesmarica »Zapojmo!« je pravkar izšla v Trstu v založbi ZTT. Slovenski taborniki so izdali tiskano pesmarico s popevkami, med katerimi je kar lepo število ne samo italijanskih, ampak tudi italijanskih »klamfarskih«, ki prav gotovo ne vzgajajo mladega človeka ne v narodnostnem duhu ne kako drugače.

Skratka: rezultat vseh teh pojavov, ki jih zadnje čase beležimo skoraj dnevno, je, da se naša mladina, ko konča srednjo šolo, ne zna izražati v slovenščini. Berimo njihove članke v dnevniku ali poslušajmo jih po radiu! Ali moremo vso krivdo za to zvreči samo na šolo in na profesorje? Človeka vzgajajo družina, šola in okolje, v katero spadajo tudi društva, informacijska sredstva in drugo. Če bomo

Njeni odsevi so prodrli v mojo sobo in razsvetlili sveto razpelo na zidu. Bratje, to je nova zarja mojih novih dni. To je moje pomladno jutro, ki ga je blagoslovil veliki brat Jezus Kristus. To je pomlad, ki ne bo nikdar prešla. To je moja dedščina in moja velika posest: rožnato pomladno jutro in veliki sladki križ!

9. aprila 1937

Na žalost je ta zvezek zopet predolgo ležal zapuščen. V tem času je prišlo do velikih in lepih dogodkov. Preveč so me zgrabili, da bi imel še časa za pisanje.

Na veliko soboto 27. marca sem prejel prvi višji red - subdiakoniat. Tisti dan se mi je zdel večji in slovesnejši kot naslednji — velika noč. Ko smo med litanijami vseh svetnikov ležali vsi v belih albah po tleh — bilo nas je čez 25 —, sem molil skupno s sveto Cerkvijo tako zbrano in iskreno kot menda še nikoli ne. Vse prehitro smo vstali. Bil sem močan in vesel. Naš korak je bil mladeniški, odločen ...

Ko so mi tovariši zapenjali dalmatiko, sem razpel roke, da sem bil tudi na zunaj podoben Kristusu, ki se je zame daroval. Moji mami je

ta moja kretnja silno ugajala in doma jo je s ponosom omenjala.

Silno mi je tudi ugajalo, da so bili pri tej moji slovesni obljubi in posvetitvi navzoči vsi iz družine. Med mašo so vsi pristopili k sv. obhajilu. Bil sem ponosen nanje.

Kosil sem doma in z nami je bil tudi Lojze. Z njim sem začel moliti v imenu sv. katoliške Cerkve breviri. Na veliko soboto zvečer sva šla v Renče. Drug dan sva s stricem pela Matutinum in pri veliki maši je Lojze prvič diakoniral, jaz pa prvič slovesno in polnopravno subdiakoniral. Pri drugi maši sva šla na kor in izpela dva Vodopivčeva velikonočna dueta. Popoldne sva to ponovila. Z najinim prihodom sva zelo razveselila vse dobre Renčane.

Potem sem šel na novo mašo našega dobrega tovariša Franja Sveta. Že dolgo sem si želel videti Pivko. Videl sem jo pokrito z debelo mehko odejo novega snega. Zaradi prekinjenih zvez je mnogo povablencev in drugih na novi maši zmanjkalo. Mi bogoslovci smo prišli k Franju na veliko noč zvečer, ko je bil ubogi novomašnik že ves v skrbeh zaradi naše zamude. S svojim prihodom smo ga zelo razveselili.

pod črto - pod črto

še naprej dopuščali, da se slovensko jedro v naši mladini tako kruši, bomo lahko odpravili slovenski dnevnik, radio in končno tudi slovensko šolo. Zakaj slovensko jedro se z omenjenimi pobudami očitno razkrajaja. Res je, da namesto tega nastaja nekaj novega, a to novo ni naše in ne more biti nič drugega kot italijansko ali pa vindišarsko.

NEKAJ SE DOGAJA

Prav tako se glasi naslov dvokolonjskega članka v Lj. Dnevniku z dne 14. sept., kjer nepodpisani pisec pol zaskrbljeno pol presenečeno ugotavlja, da je letošnje zasedanje slovenskih pisateljev na gradu Štatenberg ubralo dokaj samosvojo pot. Zaman je bilo v naslednjih dneh iskanje po Dnevniku in drugod, kaj se je dogajalo za zidovi Štatenberga. Tudi RTV Ljubljana je to skrivnostno zasedanje zavila v molk: na televiziji smo lahko videli nemi film štatenberških pogovorov, nekaj hrbtov, bežen mimohod nekaterih znanih obrazov (Taras Kermavner, Dimitrij Rupel, Drago Jančar), medtem ko je televizijski poročevallec blede in nedoločeno opisoval, češ

da so pisatelji govorili o nekaterih perečih temah in da je bilo vse skupaj mestoma zanimivo. Najbrž je moralo biti, morda celo preveč, če so morali najti na RTV nekega nepisatelja, da je prevedel živo debato razboritih piscev v abstrakten birokratski žargon.

Skrivalnico o tem, kaj se je dogajalo, lahko vsak bralec razreši po svojih detektivskih sposobnostih; dovolj, da citiram omenjeni članek iz Dnevnika, oziroma najznačilnejše odlomke. Dovoljujem si le podčrtati nekatere izraze, ki posebej vzbudijo bralevo pozornost:

» ... se je zbralo na gradu Štatenberg okoli 30 od 50 napovedanih pisateljev, ki so vzburili stare grajske zidove s svojo različnostjo v mišljenju in čutenju. Že začetek je pokazal, da se je jelo na Štatenbergu nekaj spreminjati in gibati, prav po zaslugi soočenja različnih pogledov na *ne-avantgardo*, *avantgardo* in *hipermodernizem*. Napetost se je vznemirljivo stopnjevala, ko so nastopili Marjan Kolar, Taras Kermavner in Dimitrij Rupel. Kermavner je ... *neobremenjeno* podal svoj referat.

Referati so izzvali živ dialog, ki se je razširil na *sociološki* nivo, kjer se je tvorno vključil v pogovor tudi Franc Šali. (Op.: član CK KPS). Udeleženci do zadnjega niso vedeli, kdo bo pravzaprav prišel na Štatenberg in kaj se bo tu dogajalo. Zgodilo pa se je že doslej veliko. (Op.: po letih stereotipnih, mrtvorojenih srečanj ni najbrž nihče več resno jemal teh nedolžnih literarnih mečevanj. Na lepem pa se zbere nekakšna vročekrvna in razmeroma mlada družčina, ki nekaj hoče in ki nekaj razbija in rovari).

Dnevnikov kronist poudari še dvoje zanimivih nadržbnosti: da se je »poskus anketiranja udeležencev, katera je najboljša knjiga leta 1979, ponesečil« in da je »začetek literarnega Štatenberga vznemirljiva konfrontacija mnenj, stališč in znanstvenih interpretacij o hipermodernizmu v avantgardi. Na koncu pa se vpraša, »ali bodo pisatelji zdržali do konca ali ne.« Vse kaže, da so vendarle zdržali, prav zato je naš kronist utihnil, televizija pa je pisateljem dala le brez glasu odpirati usta. Nekaj se torej vendarle dogaja. Če nič drugega, vsaj nekateri začenjajo literaturo jemati zares.

Grenki samorastnik oreh

Le nekaj minut manjka do polnoči in, ko bo odbilo, se bodo na tem mestu začele zbirati ... pssst ... čarovnice!!! Težki oblaki, ki prinašajo zatohel veter in dež, visijo nad zemljo; vse kaže, da se bo zgodilo nekaj grozljivega. Modrikast blisk je razklal temo in razsvetlil orjaški oreh, ki se krotoviči z vejami v nebo in iz njegovega debla so začela vreti grozeča bitja. Od nekod ura bije polnoč in takoj nato iz bližnjega pokopališča zavpije skovir in sova naznani bližajočo se nesrečo, vmes pa mijavka in zavija črna mačka.

Tedaj zablešajo čarovnice v divjem, blaznem plesu in najbolj se gnetejo okrog orjaškega oreha in časte Mefista, ki bo to noč nagradil tiste, ki so bile najzlobnejše, in kaznoval tiste, ki se v zlobi niso dovolj izkazale. Podoben opis bere mo v Lorenzu Vessichelliju, ki nas pouči tudi, da se čarovnice takoj po plesu zopet zatečejo v orehovo duplino, saj je tam njih stalno bivališče. Od kdaj pa? Tega je dolgo, že zelo dolgo; najbrž se je pričelo s 7. stol. v Beneventu, kjer so tedaj gospodovali Langobardi; ti pogani so imeli navado obešati na oreh kozlovo kožo, nato streljati vanjo s puščicami ter jo nato pojesti.

Da, pojesti! Obred je obred. To pa je tako presunilo krščansko prebivalstvo, da je videlo v orehu dom samih čarovnic in njih čarovnije in to tudi potem ko o Langobardih ni bilo več ne duha ne sluha. Skrbno so se Benevenčani ogibali samotarskih orehov in jeseni je drevo odložilo k nogam svoj dragoceni tovor, kjer je ... zgnil, če ga ni pobral kdo, ki v čarovnice ni verjel. V Beneventu je škof Barbato šest stoletij pozneje dal posekati nesrečni oreh in na njegovo mesto postaviti cerkev, posvečeno Materi božji. Toda v stoletjih se je v ljudski domišljiji že vsak oreh izpremenil v bivališče čarovnic in to ne samo v Italiji, ampak tudi v Angliji, kjer so iz njegovih duplin na metlah švigale te osovražene ženske. Niso pa bile vse enozobe, mršave in kocinaste. Ethel je bila očarljiva in mlada in je sedem dni varila in kuhala, da je na predvečer »sabbe« — praznika čarovnic — bila maža dokončana; lepota se je tedaj natrla z njo od nog do glave, saj je bila to še zadnja slast njenega življenja. Nato pa je vso noč letela letela letela, živ krst je ne bi mogel prepričati o nasprotnem. Za to je redno poskrbela korenina modro-cvetoče preobjede, »aconitum napellus«, ki je v knjigah

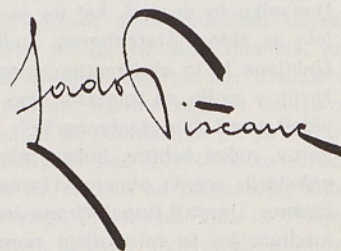
V zelenih daljavah...

Cerkvena slovesnost novih maš mi je silno draga. Nadnjo veje mogočno in slovesno duh velike skupnosti. Tisti dan se strne v čudovito pesem sto in sto besed: delo, molitev, hrepenenje, trpljenje, veselje, tolažba ... Ljudje prihajajo od vseh vetrov in se vesele nove maše. O, ti naši ubogi in trpeči ljudje! Ničesar nimajo, vse so jim vzeli, ostala jim je še naša sveta mati katoliška Cerkev. In tega se naši dobri ljudje zavedajo. Zato ni čudno, če smo poleg novomašnikov tako ganili naše ljudi mi mladi in veseli bogoslovci — borci in klicarji Gospodovi — z našim petjem in z našim nastopom.

Na Pivki in v Istri sem imel vtis, da nas ljudje prej sploh niso poznali. Mislim, da smo še posebno pri Štefanu v Hrušici ljudi še prav posebno razgibali. To lahko sklepam iz kartice, ki nam jo je napisal Štefan takoj po novi maši.

Kljub temu pa še naprej občutim na novih mašah neko čudno žalostno sestavino, ki me

vznemirja. Na Pivki sem to skoraj porazno občutil. Čemu vse tisto zunanje slavje na novomašnikovem domu? Zakaj toliko petja in veselja? Nisem si še na jasnem. Govoril sem s tovarišem, pa se nisva preveč razumela. Ali pa je vse to povsem na mestu, je vse tako pristno naše in domače, da ni mogoče iti mimo? Ali pa jaz nisem zmožen doživljati občestveno veselje novih maš? Zakaj?! Ker sem še vedno v bojih in v viharjih? Ker se še nisem vživel v svoje ljudstvo in se ne znam z njim veseliti? Sem preveč ozkosrčen?

(se nadaljuje)

zdravilstva »z vso rastlino vred zelo strupena, stopnja strupa pa se spreminja s krajem in časom, a ga je v rastlini največ zjutraj in že lahen preliv gotovo smrten«. Ta alkaloid — akonitin — in še drugi neraziskani, ki ga je vsrkala koža, je za srednjeveško Ethel bil to, kar je za atomskega človeka na primer heroin! Torej je lahko tudi letela, joj, in še kako, morda potem tavela pod milim nebom ter se ob zori ovedela nekje ob vznožju resnobnega oreha. Kaj je rekel oreh Ethel? Zmajal je s krošnjo nad človeško bedo in rasel dalje.

NJEGOVA SAMOTARSKA ČUD

Tega pa, da je šel glas o njem, da je drevo čarovnic, so torej krivi Langobardi, nekoliko pa tudi oreh sam. Kako? Njegova samotarska čud je potrdila govorice, saj ljubi nad vse samoto in ... meditacijo ... zakaj pa ne? Primitivni narodi so v vijugah njegovega sadeža videli obliko človeških možganov in njegovo lupino primerjali lobanji; to je najbrž navdihnilo Mitridata, kralja Ponta, da je sestavil celo vrsto receptov za uporabo oreha, ki naj bi blažilno deloval na možgane in centralno živčevje. Intuicija? Ne kaže podcenjevati te človekove sposobnosti, saj mu današnji naravoslovci, ki razpolagajo z laboratorijskimi analizami, dajejo prav.

Mnogi vidijo v orehu samotarja in to upravičeno. Orehov gozd ... gozd orehov: to zveni ne navadno, ker takih gozdov ni. V Novari, Aquili, Neaplju, Palermu, Mehiki in drugod rasto nasa-di orehov, ki jih človeška roka skrbno neguje; a če se oreh vseje sam, potem želi resnično rasti in živeti sam, daleč od svoje vrste in vrstnikov in ni kot kostanj, oljka, hrast, ki ljubijo družino. Kaj neki misli v tej samoti? Kako bo učakal tisoč let? Ga v samoto silijo korenine, ki se razpredajo metre daleč od mogočnega debela, s katerim vzdržuje in hrani 25 m visoko srebrno svetlikajoče se telo in kvintale težko zeleno grivo lihopernatih listov? Na njegovi prelepi kupoli klorofila pa se v maju zazibajo cvetovi: moški - ženski in se nasmihajo drug drugemu.

Pride pa tudi deklica s plavimi lasmi in si nabere grenkih, po balzamu dehtečih listov; njih čaj bo kakor goba izbrisal pomladne mozoljčke, ki kazijo lepa lica, in umiril razburjeno srce. Pa kaj ni že kralj Mitridat ... ? Ah, pa kaj bi z njim! Saj se na svetu vse ponavlja, le da tega včasih mi ne vemo. Je stari kralj morda delal tudi liker iz orehov? Nihče ne more tega zanikati. Naj bo kakorkoli, junija enkrat bo ded nabral zelenih sadežev ter jih namočil v žganju, jih osladkal in dal na sonce; čez mesec pa bo na steklenico samodopadljivo napisal: vitamini B, čreslovina, jabolčna, citronska in ščavna kislina ter žitno žganje. Tako: kot pravi lekarnar! In to ne bo samo krepčilo, temveč zdravilo zoper vse želodčne motnje, vse po pravilih ljudskega zdra-

vilstva, tistega, ki priporoča liste in zeleni sad za rane, vnetja, rdečico, vnete mandeljne in vneto grlo, za oslabele oči, ozeblino, pike žuželk, oslabele lase, za srčne težave! A v tem pomaga le redkim srečnežem, to je rojenim v znamenju dvojčkov; so otroci daljšajočih se dni in sonca, ki se vedno bolj in bolj dviga z obzorja. Takrat se v orehu tudi preliva največ skrivnostnih moči. Kaj vse zmore »Jovis glans« — to je Zevsov želod, ker so Rimljani to mogočno drevo in sladko-grenki sad posvetili očetu Zevsu, potem ko so ga, navdušeni, prinesli iz Grčije, sami niso vedeli kdaj, in je pozneje pesnik Vergil zapisal: »Sparge marite nucus ...« — Zasej rodovitni oreh ... — Je mislil pri tem prav oreh? Zakaj bi ne?

TEŽKO PREBAVLJIV

Pomlad je že in samorastnik oreh se bo v maju ogrnil s cvetjem: na Krasu, v Italiji, v deželah Evrope, v Mali Aziji, Armeniji, Indiji, Birmaniji, Perziji: evo, odtod je doma. Pa se nikoli ne poda preko 55. vzporednika; tam neka-ko se ustavi, ker mu zima ni pri srcu in jo težko prenaša. Cvetel bo in žene bodo obirale cvetove. Kakšna škoda! Za vsak obrani cvet en oreh manj: vendar oreh manj v zalogi in v zdravilstvu nekaj več! Potem bo čas rasti in zorenja, ko bomo obirali mlade orehe. In potem jesen, ko bo tudi oreh dal človeku svojo bogato bero: olje, ki so ga včasih cenili bolj od olivnega, vijugasti belkasto rjavi sadež, lubje in zelene prevleke, ker je oreh, saj veste, v srajčki rojen.

Pa orehovo olje: namažeš se z njim in počrniš kot zamorec in še kožo obvaruje pred sončnimi žarki.

Najbolj pa je oreh otrok zime, ker si te ni mogoče predstavljati brez trebušaste stvarce z neverjetno trmastim ščitom, da je treba precejšnje sile, da jo stremo, pa še ušcipne te včasih! Krak! Pa se prikaže in pridno meljemo in si še bolj marljivo pokvarimo želodec. Kakšna smola! Smola smola! Oreh je težko prebavljiv. A sveži, še nekoliko zeleni junijski oreh, to je pa nekaj drugega. To je ena tistih sezonskih slasti, za katero bi morali po mlade orehe v Perzijo, če ni drugače, taka, ki je pol zajtrk, pol večerja, ali kar hočemo, a poteši dušo in telo; šopiriti pa se mora na velikanskem lesenem krožniku, z rezinami rženega kruha in kuhanih jajc vse naokrog, v sredi pa že zabeljena zelena solata s kockami emmenthala, s črnimi oljkami in zrezljanim paradižnikom in z obiljem zelenih orehov, ki smo jih olupili, seveda, vse to potreseno z žlico kuhanega in opranega riža. Ima te, da bi slikal, tako je živo in prikupno, a ne zdržiš ter se lotiš, se lotite, se lotita, pa še dno polizeta, če sta sama, seveda! Pa prav nič si želodca ne pokvarita, ker je zelen oreh lahek, tako zelo lahek.

MARTIN JEVNIKAR

UTRIPI

Dne 25. aprila 1947 je začela v Gorici izhajati Demokracija kot politično glasilo Slovenske demokratske zveze, 21. dec. 1947 pa je bila tudi v Trstu uradno ustanovljena ta stranka. 23. junija so njeni pristaši v Trstu ustanovili Slovensko prosvetno matico (SPM), »da bi spodbujala in gojila svobodno kulturno-prosvetno življenje med Slovenci na primorskem, ki so po drugi svetovni vojni ostali izven mejá Jugoslavije« (Marko Udovič). In SPM je začela leta 1956 izdajati UTRIFE kot literarno prilogo Demokracije. V njih so priobčili literarne prispevke mladih avtorjev, ki so jih napisali za natečaj SPM in jih je ocenil prof. Vinko Beličič. To je bilo 21. dec. 1956 in priloga obsega eno stran božične številke Demokracije.

Maja 1957 so izšli Utripi kot zvezek na 32 straneh in s podnaslovom Majniška literarna priloga Slovenske prosvetne matice. Aprila 1958 je izšla enako obsežna številka, 1959 in 1960 je imela 16 strani. Junija 1961 so izšli Utripi kot Poljudna kulturna izdaja SPM v Trstu na 8 straneh, 1962 na 32 straneh in z barvnim ovitkom, leta 1965 na 40 straneh in s podnaslovom Kulturna izdaja SPM v Trstu; ta podnaslov je ohranila do sedaj.

Potem so Utripi prenehali do 1971, ko sta izšli dve številki po 16 strani. Naslednja tri leta je redno vsako leto izšla številka na 24 straneh, za leto 1975-76 je izšla skupna številka na 72 straneh, za 1977-78 pa na 86 straneh kot zbornik.

Utripi so nastali zato, da bi spodbujali mlade pri literarnem oblikovanju in priobčevali njihove spise. V prvi številki se je najbolj izkazala Neva Rudolf, ki ima pesmi *Pod tržaškim svetilnikom* in *Pompejska Marija* ter črtico *Rdeče morje*. Leta 1952 je končala gimnazijo v Trstu in odšla v Avstralijo, kjer sta ji dozoreli pesniška zbirka *Južni križ* in zbirka črtic *Čisto malo ljubezni*, ki sta izšli 1958. Druga je bila Jožica Peric, ki je sodelovala v Literarnih vajah in v Pastirčku in se lepo uveljavila. Tretji je bil Marko Udovič, ki je prispeval *Božični večer na »mandriji«*, kjer je na folkloristični način popisal spomine pradedá Jerneja na ta praznik. Prof. Vinko Beličič se je spomnil 50-letnice smrti Simona Gregorčiča.

V poznejših letnikih so se tem mladim pesnikom in pisateljem pridružili Aleksij Pregarc, Bruna Pertot, Vijolica Fonda, Ljubka Šorli, Ivan Rudolf z lovskimi zgodbami, Saša Rudolf in vrsta sodelavcev, ki so se podpisali samo z lastnim imenom. To sodelovanje je trajalo do leta 1965, ko so prenehali z natečajem. Na splošno so pokazali sodelavci nardarjenost in zrelost, nekateri izmed njih so s pisanjem nadaljevali in uspeli, večina je umolknila.

V Utripih je izšlo veliko razprav in esejev. Že v prvem letniku se je oglasil dr. Avgust Sfiligoj z *Enakopravnost v šolstvu je naša pravica*, sledile so razprave: *Deseta obletnica republikanske ustave in pravni položaj Slovencev*

v Italiji (1958), *Ob stoletnici ustanovitve slovenskih čitalnic 1861-1961* (1962), *Naš boj proti fašizmu* (1965), *Položaj in zahteve Slovencev v deželi Furlaniji-Juljski krajini* (1972), *O nastanku SDZ* (1973), *Začetki boja proti fašističnemu nasilju* (1975-76), kjer je navedel vse procese proti Slovincem in sezname obsojencev.

Dr. Anton Kacin je skrbel za eseje literarne vsebine in pisal o dr. Janezu Ev. Kreku, o A.M. Slomšku, o Joži Lovrenčiču, o Simonu Gregorčiču in o 30-letnici slovenskih šol, kjer je podal dosti zgodovinskih podatkov, saj je bil sam med ustanovitelji teh šol.

Vinko Beličič je pisal o Gregorčiču, Prešernu in Preglju, M. Jevnikar o Val. Vodniku, Maks Komac o Francetu Goršetu, Slavko Bratina o Napoleonovi Iliriji in slovenščini ter o stoletnici slovenske matice. Dr. Franjo Delak je naslikal nekdanje kulturnoprosvetno življenje na Primorskem, spregovoril je o moderni zborovski glasbi, o Chopinu ter o Freudu in njegovi psihoanalizi.

Dragoceno je bilo sodelovanje italijanskega slavista Umberta Urbanija, prof. tržaške univerze, ki je pisal o Danteju in Slovanih, o črnogorskem pesniku Petru P. Njegošu, o Dositeju Obradoviću, o Marku Mariliću, popisal je svoje potovanje po Črni Gori, kamor ga je povabila črnogorska vlada, kjer je prevedel Njegošev Gorski vijenac v italijansčino, o Danteju po 650. letih. Njegovi članki so napisani poljudno, a zanimivo.

Veliko je napisal v Utripe Marko Udovič, tajnik SPM in urednik revije. Predvsem je poročal o raznih zaslužnih možeh, živih in mrtvih, skrbel za kulturne novice in za to, da je bila vsaka številka mnogovrstna in bogata. Brez njegove podjetnosti in požrtvovalnosti bi revija ne bila vzdržala toliko let.

V zadnji številki sta dva pomembna prispevka: *Tridesetletnica SPM in ustanovitev SDZ v Trstu*, kjer so popisane razmere, v katerih sta nastali ti društvi oz. stranka, dodane pa so tudi slike vodilnih mož v tej razmeroma dolgi dobi. Ponatisnjena je razprava dr. Andreja Uršiča *Misli o demokraciji*, kjer je jasno in nazorno osvetil demokracijo, ki je po njegovem »samo ena, demokracija je načelo. Ni demokracije nove, višje, zapadne, vzhodne, kolektivne, socializirane, leve, desne, kmetske, delavske, meščanske, ljudske, progresivne ali kakorkoli že podobno označene vrste in oblike. Demokracija je samo demokracija ali pa ni demokracija.«

Utripi opravljajo v zamejskem tisku pomembno nalogo, na eni strani spodbujajo mlade k literarnemu ustvarjanju, na drugi širijo demokratično miselnost, odkrivajo primorsko preteklost in ohranjajo spomin na može, ki so se v teh krajih odlikovali na različnih področjih življenja. Vse številke so bogato ilustrirane s podobami tukajšnjih slikarjev in s fotografijami.

Staro in novo

O NARAVI IN ČLOVEKU

Ste že slišali o PETROGRAJSKEM PARADOKSU v verjetnostnem računu? Ta vas »učí«, kako zagotovo zmagati s komerkoli pri recimo metu kovanca. Navodilo je zelo preprosto: stavite vedno na grb, vsakokrat podvojite stavo, vse dokler ne pride zares grb! Zaradi prebrisanih podvojitvev boste z edino zmago (končnim grbom) zaslužili več, kot pa ste prej zapravili z vsemi porazi (številkami).

Primer! Recimo, da je bil potek naslednji: ŠŠŠŠG in da je bila začetna stava 1000 lir. Štirje porazi so vas stali po vrsti 1000, 2000, 4000 in 8000 lir, skupaj torej 15000 lir. Edina zmaga na koncu pa vam je prinesla 16000 lir. Čisti izkupiček je potemtakem 1000 lir v vašo korist.

Pomislite še, da se v večjem številu metov, kot uči izkušnja, grb in številka nekako vrstita, tako, da je praktično nemogoče, da bi padla vedno številka ..., pa ste prišli — namesto do paradoksa — do zanesljivega sistema preživljanja.

Kaj je pri stvari narobe? Najprej je tu banalni ugovor, po katerem se istega sistema lahko posluži tudi vaš nasprotnik. V zgornjem primeru bi se on takoj po prvem metu umaknil s 1000 lirami dobička.

Pa recimo, da je vaš nasprotnik iz velikodušnosti ali iz radovednosti voljan kar naprej metati kovanec. In recimo, da ste (sicer malo verjetno, a vendarle ne čisto izključeno) pri vseh prvih desetih metih pogoreli. Veste, koliko mu morate odšteti? 1023000 lir! Če jih nimate več, ste prisiljeni prenehati, pa ne ker bi vam zmanjkalo volje, ampak ker se vam je posušila listnica. Če jih imate, recimo, 3 milijone, vas trema pred zadnjo šanso celo zna od nje pravočasno odvrniti.

Aha, tu je jedro paradoksa! V tem, da ne razpolagate z neskonč-

no vsoto! Samo neskončno bogati bi imel zmago (v končnem ali kvečjemu neskončnem času) vnaprej zagotovljeno!

Še na en izgovor se lahko obesite, in ta je, da je za vas neugodni izid desetič zapored malo verjeten.

Pa saj ni treba, da se pogosto pripeti! Vaš nasprotnik lahko zapravi precejkrat po več desetstotakov in tudi nekajkrat po kakšen stotisočak, če pa se potem enkrat samič na vaš račun odebeli za milijon!

*
**

Da ima narava »OKRVAVLJENE KREMPLJE IN ČEKANE«, se ne poudarja več tako zelo, kot se je v dobi novonastalega darvinizma. Sicer nihče ne oporeka, da bi bilo eno od značilnosti vsega živega nenehno tekmovanje in boj (in sicer neenak boj, kjer se moč spoprijema s spretnostjo, sila zadeva ob zvijačo, itd.).

Toda prvič je neizpodbitno, da so vse vrste, resda na različne načine in z vsemogočimi sredstvi, enako uspešne. Da se namreč ohrani številčno ravnotežje, je potrebno, da antilopina hitrost odtehta levjo moč: prepočasne antilope bi bile prav tako hitro iztrebljene kakor bi prešibke leve pobrala lakota. Odtod pa sledi, da tudi najkrepkejši lev ni kos antilopi na višku moči: ne more je presenetiti iz zasede, ker ga ona pravočasno zapazi; ne more je dočeči, ker je hitrejša od njega. Pač pa so starejše in bolne antilope obsojene na nekoliko prezgodnjo, zato pa milostno smrt pod levjimi šapami.

Drugič se poleg boja danes zelo poudarja tudi sodelovanje med živalmi iste in celo različnih vrst. Samo dva primera navedimo!

Problem dveh krokarjev: kako se polastiti kosa mesa, ki psu molli iz gobca? Rešitev: eden se postavi pred psa, drugi pa ga od zadaj ugrizne v rep. Od samega

presenečenja pes odpre gobec in že je meso na bližnjem drevesu.

Čudesa vedo povedati opazovalci živalskega obnašanja - etologi o sodelovanju med delfini. Če je eden teh najinteligentnejših prebivalcev morij ranjen, da ne more po zrak na gladino (delfini dihajo s pljuči), mu tovariši pomagajo tako, da ga nosijo do gladine in nazaj, dokler si ne opomore. Sploh gre sodelovanje med delfini tako daleč, da je popolnoma na mestu uporabiti zanje izraz nesebičnost (kako drugače imenovati tveganje lastnega življenja pri poskusu pomagati svojemu bližnjemu?).

*
**

Marija Terezija je slovela po svoji razsvetljenski vnemi, kako v cesarskih deželah pospešiti obrt in trgovino. Ko je zvedela, da deluje na Kranjskem genialni čebelar Janša, ga je dala poklicati na dvor. Tu je ta nepismeni radovljiški kmet kar po slovensko, torej preko tolmača, učil Avstrijo čebelariti.

S pomočjo Blaža Kumerdeja je pozneje napisal tudi nemški čebelarški učbenik. Ta je bil leta 1792 preveden v slovenščino. Tako je nastalo Antona Janshaja POPOLNOMA PODVUZHENJE za vsse Zhebelarje itd.

*
**

Kdaj pa kdaj se v nas obudi neprijetni spomin iz šolskih let: FORMULE in vstavljanje v njih posebne vrednosti (števila).

In vendar kar ima matematika, premorejo tudi jeziki severnoameriških Indijancev. Nedolžni stavek »Mož tepe ženo s palico« bi se v dobesednem prevodu iz takega jezika glasil: »Nekdo — nekoga — z nečim — tepsti; mož, žena, palica.«

Pred podpičjem formula, za njim posebne vrednosti.

Volitve na Koroškem

Pogrešali ga bomo

Na sliki še nasmejani načelnik enega izmed tržaških podtaborov na velikem skavtskem taboru v Logu pod Mangartom, 19-letni kontove!ski

skavt **Marjan Ciani**, je med izvrševanjem svoje odgovorne službe postal žrtev prometne nesreče. Teden dni se je boril s smrtjo, 11. avgusta pa je izdihnil svojo mlado in plemenito dušo. Kako je bil požrtvovalen, zvest in delaven, pravi skavt — ko je bil v kroju in v vsakdanjem življenju — je pokazala res ogromna množica na njegovem pogrebu. Njegov zgled bomo pogrešali med našo mladino.

† FRANC ŠIBENIK

V četrtek, 31. avgusta, je v starosti 70 let umrl v tržaški glavni bolnišnici dolgoletni župnik na Proseku msgr. Franc Šibenik. Rodil se je pri Sv. Jakobu v Trstu in je po mašniškem posvečenju več let služboval v Istri. Čeprav je zadnja leta precej bolehal, se je šele pred kratkim odpovedal župniji na Proseku.

† S. AHACIJA KACIN

V torek, 21. avgusta, je v Gorici preminila sestra Ahacija Kacin iz reda šolskih sester. Rodila se je v Idriji 4. maja 1899.

Na avstrijskem Koroškem so letos v jeseni deželnozborske volitve, katerih se bo kot pred štirimi leti ponovno udeležila tudi slovenska lista KEL (Koroška enotna lista). Po negativnih izkušnjah, ki so jih koroški Slovenci imeli z vključitvijo v avstrijsko socialistično in demokrščansko stranko, so se namreč pred štirimi leti odločili za samostojno nastopanje na političnih in upravnih volitvah. Ob tem samostojnem nastopu doživljajo seveda napade z najrazličnejših strani. Najzanimivejši in najbolj komičen

je očitek ZSO (Zveze slovenskih organizacij) — koroške SKGZ —, ki odgovornim pri listi KEL očita »poskus monopolizacije narodnostnega gibanja«, kar naj bi škodovalo »akcijski enotnosti koroških Slovencev v boju za narodnostne in socialne pravice«. ZSO bi seveda najraje poslala koroške Slovence v avstrijske stranke, a kaj ko je moral celo njen predsednik F. Zwitter pred časom izstopiti iz avstrijske socialistične stranke prav zaradi nerazumevanja socialistov za narodnostne probleme Slovencev.

EDVARD KOČBEK — JUBILANT

27. septembra je praznoval 75-letnico pisatelj in publicist Edvard Kočbek. Pred petimi leti je ob njegovi 70-letnici izšel v Trstu intervju, ki je dvignil nemalo prahu in praznega strahu. Sredi letošnjega poletja pa sta izšli v italijanskem prevodu kar dve Kočbekovi deli. Gre za izbor pesmi in za celotno Tovarišijo, katere prvi del je pred nekaj leti že izšel v prevodu Alojza Rebule.

KOLIKO JE SLOVENCEV?

Iz objavljenih podatkov je razvidno, da je ob letošnjem polletju živelo v Sloveniji, 1,882,289 ljudi, od tega 913 tisoč v mestih. Ljubljana je v istem času imela 259.107 prebivalcev. Globalno število prebivalcev je za približno 9 odstotkov večje kot ob popisu 1971. leta. Podatki žal ne povedo, koliko je med tem prebivalstvom Slovencev in koliko priseljencev iz drugih republik.

Tečaj tržaških pevcev v Krškem

Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem je tudi letos priredila svoj tradicionalni pevski tečaj, ki se je tokrat odvil v Krškem od 5. do 11. avgusta. Udeležilo se ga je okrog 70 pevcev. Na posnetku skupina tržaških pevcev pred spomenikom Matije Gubca v Stupici.

Castelgandolfo, 5. septembra 1979. — Ob 12.40 je sv. oče Janez Pavel II. sprejel v skupni avdienci 2500 romarjev tržaške škofije pod vodstvom škofa Lorenza Bellomija, med katerimi je bilo okrog 500 Slovencev. Kako buren in navdušen je bil sprejem sv. očeta, ko je stopil v dvorano, dokazuje ta slika na platnici in tudi gornja, na kateri je fotograf »ovekovečil« skupino narodnih noš in sv. očeta, medtem ko opazuje nagelj, rožmarin in roženkravt s slovenskim trakom; šopek, ki je dotlej krasil narodno nošo, je sv. očetu spontano poklonila romarka z Opčin.

ŽUPNIK MARJAN ŽIVIC 60-LETNIK

V začetku avgusta je praznoval 60. rojstni dan msgr. Marjan Živic neurtudni dušni pastir na Bazovici pri Trstu. Slavljenec je veliko svojih moči in ljubezni posvetil mladini, saj je eden glavnih stebrov društva SLO-KAD, ki prireja poletne kolonije za otroke, med prvimi pa je za mladino zgradil na Bazovici kinodvorano, nato pa še Slomškov dom. Msgr. Živicu, ki ima vsestranski posluš za duhovne potrebe naše mladine in odraslih, k življenjskemu jubileju, iskreno čestitamo!

»PERO IN ČAS II.«

Letos septembra praznuje 70-letnico v ZDA živeči pisatelj Mirko Javornik, ki se ta čas mudi v Evropi. Pravkar ima pri celovški Mohorjevi družbi v tisku drugo knjigo člankov in zapisov, ki naj bi bila nekako nadaljevanje pred davnimi leti izšle knjige »Pero in čas«.

»NAŠI PRAZNIKI«

Slovenska skupnost v Trstu je tudi letošnje poletje pripravila nekaj domačih praznikov s kulturnim sporedom in družabnostjo. Julija so praznik pripravili člani nabrežinske sekcije, v septembru pa še Dolinčani in prebivalci zapadnega Krasa. Prireditve so bile v Nabrežini, Dolni in na Proseku.

SPLAVI V SLOVENIJI

Statistike o splavih v republici Sloveniji žal niso pretresle javnega mnenja niti niso napolnile stolpcev slovenskih časopisov in revij. Ljubljansko Delo skoraj brez komentarja objavlja podatke, da je bilo lani za 66 odstotkov več splavov v primerjavi z letom 1974 (število splavov se je povzpelo od 12.000 na dobrih 20 tisoč). Zaskrbljujoč komentar je objavila edinole Družina, ki ob mednarodnem letu otroka opozarja, »da se ljubezen do otroka začne takrat, ko se začne njegovo življenje.«

SLOVAR ALASIE DA SOMMARIPA

Znani slovar italijanskega redovnika Alasie da Sommaripa, natisnjen v Vidmu leta 1607, je letos poleti doživel svoj drugi natis. Italijansko-slovenski slovar je letos ponatisnila založba Mladinska knjiga, predstavili pa so ga ob koncu poletja na devinskem gradu pri Trstu. Uvodno študijo za ponatis je napisal primorski rojak literarni zgodovinar prof. Lino Legiša.

MILKO MATIČETOV — 60-LETNIK

10. septembra je praznoval 60. rojstni dan znani slovenski etnograf in zapisovalec ljudskega blaga v Benečiji in Reziji dr. Milko Matičetov, doma iz Koprive na Krasu. Matičetov je znan v znanstvenem svetu po Evropi, a je predvsem velik prijatelj preprostih ljudi v Benečiji, ki jim je posvetil vse svoje moči in sposobnosti. Jubilantu želimo od srca še na mnoga leta!

SEMINAR SLOVENSKEGA KULTURNEGA KLUBA

Slovenski kulturni klub je tudi letos pripravil za člane e-notedenski seminar v Beli peči. Na poretku skupina mladih pod višarskim zvonikom.

JOŽE ZUPAN — 70-LETNIK

23. avgusta je praznoval sedemdesetletnico rojstva znani slovenski igralec Jože Zupan, ustvarjalec nepozabnih likov Hlapca Jerneja, Martina Kačurja, Jakoba Rude in drugih. V Trstu se ga spominjamo tudi iz Silonejevega dela *Legenda o ubogem kristjanu*. Poleg tega osebnega jubileja praznuje Jože Zupan tudi 50-letnico igralskega nastopanja na radiu Ljubljana.

AVGUŠTIN ČEBUL SEDEMESETLETNIK

Sredi avgusta je praznoval 70-letnico Avguštin Čebul, župnik v Šentlenartu pri sedmih studencih na Koroškem. Župnik je znana osebnost v verskem in javnem življenju in je tudi član odbora celovške Mohorjeve družbe.

Kraški muzej v Velikem Repnu

V Velikem Repnu so konec julija uradno odprli kulturni center Kraški muzej. Gre za obnovljeno zgradbo stare kraške hiše, ki naj bi odslej služila raznim kulturnim pobudam: raz-

stavam, komornim koncertom, predavanjem ipd. Zgradba stoji poleg znane kraške hiše - muzeja in priče nekdanjega življenja na slovenskem Krasu.

Prvi skavtski jamboree

Poleti 1976. leta se je v Pinedu pri Clautu odvil prvi jamboree slovenske zamejske skavtske organizacije. Že tedaj smo govorili o tem, da bi letos organizirali drugega. Od takrat je misel o letošnjem jamboreeju polagoma dobivala vedno jasnejšo in izrazitejšo podobo. Konkretno smo se začeli pripravljati nanj s skupno sejo Goričanov in Tržačanov, ki je bila 21. januarja letos v Jamljah in na kateri so že padli prvi predlogi za program in izvedbo letošnjega skupnega taborjenja. Z našim skupnim taborom v Logu pod Mangartom smo hoteli proslaviti tri pomembne obletnice: 20-letnico ustanovitve tržaških skavtinj in koroških skavtov ter 15-letnico ustanovitve goriških skavtov, ki so bili tudi glavni pobudniki in organizatorji letošnjega jamboreeja.

Na jamboreeju smo se zamejski skavti in skavtinje s Koroške, Goriške in Tržaške zbrali predvsem, da bi ponovno utrdili in obnovili medsebojne prijateljske stike, se bolje spoznali in se izpopolnjevali.

Naš skupni tabor smo postavili v dolini Koritnice, ki jo obdajajo Mangart, Vevnica, Jalovec, Loške stene, Jerebica in Rombon. Uradno se je ta-

bor začel 25. julija in je trajal do 5. avgusta. V teh dneh so razni podtabori, ki so imeli vsak svoje samostojno delovanje, zaživeli v večji ali manjši meri svoj vsakoletni »višek skavtskega življenja«.

Kot se spodobi za jamboree, pa smo imeli tudi živo in pestro medsebojno delovanje. Tako smo organizira-

li skupni športni dan; slovenski popoldan, ko so nas obiskali deželni poslanec Drago Štoka in koroški narodnopolitični delavec Matevž Grilc ter tri večere, posvečene posameznim pokrajinam ob tabornem ognju. Poleg že običajnih nedeljskih obiskov staršev, sorodnikov in prijateljev so nas v dneh, ko smo taborili, obiskali

Na taboru volčičev in veveric: med postavljanjem šotorov

tudi drugi gostje. Predvsem moramo tu omeniti tržaškega škofa Bellomija in goriškega nadškofa Cocolina, ki sta nas obiskala v ponedeljek 30. julija. Poleg niju so nas razveselili s svojim obiskom trije starešine slovenskega predvojnega skavtizma in skupina primorskih bogoslovcev. Vsi ti dogodki in obiski, poleg osebnih razmišljanj in izpovedi, so bili zadostna in hvaležna snov za ciklostiliran list Zastava, ki smo ga izdali na

Prvi dan na taboru

taboru. Pobudo zanj so dali Korošci. Vsi skupaj pa smo pomagali pri ureditvi te zamisli.

Vsakdo, ki je bil na taboru, bo lahko potrdil, da je bilo na njem lepo in veselo, vsaj do tistega večera, ko so nas obvestili o hudi prometni nesreči, ki se je pripetila Marijanu Cianju in še trem našim bratom, ki so bili z njim v avtu. Vsi naši ljudje so v tistih dneh gotovo imeli v mislih ta žalostni dogodek in tudi mi smo z veliko skrbjo, a v upanju in molitvi preživljali zadnje dneve na taboru. Vedeli smo, da stanje Marjučevih sopotnikov ni zaskrbljujoče, a zanj, čeprav smo si to težko priznavali, ni bila mirna naša duša. In, na žalost, ne zaman.

Njega, ki je bil eden naših najvestnejših bratov, smo skavti pospremili na domače kontovelsko pokopališče in mu zapeli Pesem slovesa.

Letošnji jamboree ni bil samo za izvidnike in vodnice. Tudi tržaški volčiči in verice so bili za tri dni pri-

sotni na jamboreeju. S svojo otroško svežino, spontanostjo in veseljem so imenitno popestrili že itak pestro taborno vzdušje. Starejši pa smo bili veseli, da smo se odločili za njihovo tridnevno bivanje na taboru, ker so se tako, naši najmlajši bratje in sestre ter izvidniki in vodnice lahko bolje spoznali med seboj. Volčiči in verice pa so tako nasitili tudi svojo radovednost, da vidijo, kako izgledajo tabori starejših.

Za kroniko je prav, da navedemo še nekaj števil, ki naj pričajo o drugem zamejskem skavtskem jamboreeju.

Udeležencev letošnjega skupnega taborenja je bilo uradno 280. Njihovo število pa se je v določenih dneh povečalo nad 300. To takrat, ko so nas že nekaj dni prišli obiskat tisti bratje, ki niso mogli ostati na celem jamboreeju. Volčičev in veric je bilo tudi nad sto. Izvidniki in vodnice so postavili 97 šotorov. Tudi to število je labilno. Ko so bili še volčiči in verice na jamboreeju je s polno paro kuhalo šest kuhinj. Izdali smo 450 kopij ciklostiliranega lista »Zastava« od teh jih je ostalo na zalogi še nekaj desetih. Povedati pa je treba tudi, da je goriški del organizacije, ki je bil, kot smo že povedali, glavni pobudnik in organizator letošnjega jamboreeja, pripravil razglednice in značke na to tematiko. Na zaključni slovesnosti okrog tabornega ognja v nedeljo, 5. avgusta, popoldne pa je bilo prisotnih poleg udeležencev tabora še okrog 300 staršev in drugih obiskovalcev.

Najlepši trenutek na jamboreeju pa je bil gotovo tisti, ki se je ponavljal skoraj vsako jutro. To je bilo takrat, ko smo vsi skupaj, Korošci, Goričani in Tržačani stali pri zboru. Zastave vseh treh organizacij so se počasi dvigale pod nebo in klici vodov so napolnjevali dolino s svojim odmevom. Ta dogodek je v dneh, ko so bili na taboru še volčiči, doživljalo skoraj 400 mladih ljudi.

Kogar zanima zvedeti kaj več o delovanju in življenju na letošnjem jamboreeju in sploh o delovanju in življenju slovenske zamejske skavtske organizacije, naj se pozanima pri starejših skavtih za naše liste in glasila, ki bodo obširno poročali o letošnjih dogodkih.

Marko Tavčar

Ocene

Anton Ingolič: La Galea sommersa

Pred kratkim je izšla pri padovanski založbi Edizioni Messaggero Padova Ingoličeva mladinska povest Potopljena galeja v italijanskem prevodu kot *La Galea sommersa*. Izšla je v zbirki L'astronave, ki prinaša mladinsko literaturo, klasično in moderno. V isti zbirki je izšel najprej Jurčičev *Jurij Kozjak* v prevodu Ferdinanda Kolednika, za njim pa še tri Ingoličeve mladinske povesti: *La banda dei chiodi* - Tajno društvo PGC, *La liceale* - Gimnazijka in zdaj *La Galea sommersa* - Potopljena galeja. Vsa tri dela je prevedel Franc Dakskobler.

Dakskobler je tržaški rojak (roj. 1906), po poklicu učitelj. Pod fašizmom so ga prestavili v Vicenzo, od 1942 do upokojitve 1972 je poučeval v Padovi, kjer živi z družino. Že od mladih let veliko piše o šolskih problemih, sestavlja italijanske priročnike in šolske knjige, istočasno pa prevaja slovenska leposlovna dela v italijanščino. Prevedel jih je več, doslej pa se mu je posrečilo spraviti v tisk tri Ingoličeva mladinska dela.

Potopljena galeja je uspelo Ingoličevu mladinsko delo, zajeto iz počitniškega življenja šolarjev. Ob dalmatinski obali se kopljejo, zabavajo in nagajajo vzgojiteljem, protiklub Deteljica pa se še s tremi drugimi polasti jadrnice, se z njo zapelje na samotni otok ter odkrije potopljeno benečansko galejo. Dogodki se naglo razvijajo, zaplet je prepričljiv, jezik sočen. Otroci so naravni in znajo povedati tudi to, kar čutijo v podzavesti.

Dakskobler je knjigo mojstrsko preli v italijanščino in jo s pisateljevim dovoljenjem rahlo skrčil, da je mogla iziti v tej zbirki. Prevajalec je tak strokovnjak v italijanščini, da ni bil nikjer utesnjen, nasprotno, jezik teče, kot bi brali izvirk.

Knjigo je na dveh straneh predstavil Giordano Tollarado, deset barvnih ilustracij pa je narisal Massimo Borghese. Tudi v opremi se knjiga lepo predstavlja.

Martin Jevnikar

Drobci iz manjšinskega sveta

V tej številki bi kratko predstavili štiri revije oz. štiri številke revij, ki nedvomno spadajo v to rubriko. Zaradi velikega števila različnih člankov v njih ni mogoče ocenjevati vsebine, ki ni povsod sprejemljiva. Opozoriti pa je treba nanje in ob tem ugotoviti, kako postaja manjšinska problematika iz dneva v dan zanimivejša tudi za širšo italijansko javnost.

IL MULINO, št. 3/79

Precejšnjo pozornost je vzbudil letošnji tretji zvezek (maj - junij) razširjene kulturne revije **Il Mulino** (Bologna, via S. Stefano 6). Monografski del zvezka (str. 323 - 463) ima skupni naslov **Movimenti regionali e tendenze centrifughe nel sistema politico italiano**, večina člankov pa obravnava narodne in jezikovne manjšine.

Finski sociolog Erik Allardt je prispeval uvodno študijo o spremembah v sodobnih etničnih gibanjih, poudarja pa misel, da drži ugotovitev o oživljanju etnične identitete po svetu, ne drži pa bojazen nekaterih, da gre za pojav, ki je nevaren mirnemu sožitju.

O manjšinah v Italiji piše jezikoslovec Tullio De Mauro. Odlomke iz naslednjih dveh razprav je poleti objavljala tržaški dnevnik **Il Piccolo**, ki je med drugim dal pobudo za javno razpravo o njih na svojih straneh. Gre za razpravi dveh tržaških univerzitetnih profesorjev. Pravnik Sergio Bartole piše o »preteklosti in sedanjosti posebnih oblik avtonomije«, politolog Arduino Agnelli pa o »raznovrstnih 'drugačnih' v Furlaniji-Julijski krajini«.

Ostalim štirim italijanskim deželam s posebnim statutom so končno posvečene razprave, ki so jih prispevali Cleto Corposanto (o pojavu Stranke tridentinsko tirolskega ljudstva - PPTT); Cesare Dujany, Daniele Gorret in Alberto Luboz (o položaju v Dolini Aoste); Guido Melis (o sardinskem avtonomizmu) in Renato D'Amico (o sredobežnih silah na Siciliji).

ESPERIENZE E PROPOSTE, št. 32

Že julija lani je izšla 32. številka razmnožene, a obširnega biltena ECAP-CGIL (via Veneto 108, 00187 Rim) **Esperienze e proposte**, ki prinaša gradivo o seminarju **Evropa, veliki državni jeziki, jezikovne manjšine, krajevni govori, raba furlanščine v šoli**. Seminar sta pripravili ustanova ECAP-CGIL in pa šolski sindikat CGIL 28. in 29. januarja lani v Gradišču ob Soči. Namenjen je bil predvsem šolnikom, ki čutijo potrebo po strokovnem izpopolnjevanju.

Že pred srečanjem je bila 27. številka omenjenega biltena posvečena manjšinski in jezi-

kovni problematiki, tako da je bodoče udeležence seminarja seznanila s programom, nudila pa jim je dober izbor večinoma že objavljenih razprav priznanih strokovnjakov (De Mauro, Pizzorusso, Pellegrini, Frau, Samo Pahor, študijska skupina Alpina iz Švice itd.). 27. zvezek **Esperienze e proposte** je doživel ponatis.

Po seminarju, ki so se ga udeležili skoraj izključno šolniki sindikata CGIL, a tudi predstavniki Sindikata slovenske šole, je bil natisnjen zvezek, o katerem govorimo. Na 194 straneh najprej poroča o pripravljalnem gradivu in objavlja referate s seminarja (Leonardo Zannier - uvodne besede, Tullio De Mauro in Stefano Gensini - demokratična jezikovna vzgoja in sožitje italijanščine, manjšinskih jezikov ter narečij; Alessandro Pizzorusso - jezikovne manjšine v italijanskem pravu; Domenico Tranquilli - o jezikovni problematiki v luči načrtovanja in upravnih reform; Nereo Perini - raba furlanščine v šolstvu). Sledijo: posegi na okrogli mizi, ki je bila v glavnem posvečena Furlanom; zaključki delovnih skupin z resolucijami; ponatis gradiva, ki so ga razdelili na seminarju; ponatis člankov in poročil o poteku seminarja; poročilo o pobudah organizatorjev vedno na tem področju in končno seznam udeležencev.

QUADERNI PER LA PROMOZIONE DEL BILINGUISMO, št. 21/22

Strokovno združenje **Centro di linguistica applicata e didattica delle lingue** (C.L.A.Di.L., via Baracca 17, 25100 Brescia) izdaja med drugim krajše monografije v zbirki **Quaderni per la promozione del bilinguismo**. Več razprav je bilo posvečenih vprašanju dvojezičnosti na Južnem Tirolskem, nekatere pa Dolini Aoste ter alban-skim skupnostim v južni Italiji. Ostale so bolj splošnega značaja ali pa obravnavajo položaj v drugih državah.

21. - 22. zvezek (december 1978) pa je posvečen slovenski manjšini v Italiji (**La comunità slovena in Italia: aspetti di una situazione bilingue**). Avtorja sta tržaški univerzitetni profesor Francescato in pa prof. Marta Ivašič Kodrič, ki je leta 1977 diplomirala v Trstu z raziskavo ravno na tem področju (**Aspetti del bilinguismo infantile sloveno-italiano a Trieste**).

Študija, ki šteje 38 strani, se začinja najprej z osnovnimi zgodovinskimi, zemljepisnimi, gospodarskimi in kulturnimi ter šolskimi podatki — tako celotnega slovenskega naroda kot predvsem tistega dela našega naroda, ki živi v mejah republike Italije. Teža razprave pa je na opisu jezikovnega položaja Slovencev v Italiji:

O SLOVENSKI UNIVERZI

V tržaški »Mladiki« je leta 1970 prof. Janko Jež objavil spis z naslovom »Zlati jubilej slovenske univerze«. V njem je z nekaterimi novimi podatki ponovno utemeljil dejstvo, da je **jezuitski kolegij**, ustanovljen v Ljubljani že leta 1595, imel značaj prave univerze. Vendar pa so v Ljubljani komaj leto poprej slavili zgolj 50-letnico ustanovitve slovenske univerze. Zgodovinar univ. prof. dr. Fran Zwitter je bil v svoji študiji »Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918«, ki je bila objavljena v zborniku »Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani«, zavrnil izsledke prof. Ježa, objavljene v posebnem izvetju učiteljskega »A. M. Slomšek« v Trstu za leto 1968. Za kakšne nove podatke pravzaprav gre?

Omenjeno izvestje mi sicer ni bilo na razpolago, prav tako ne zbornik s študijo prof. dr. Frana Zwittra. Vendar pa prof. Jež v »Mladiki« dovolj nazorno utemelji univerzitetni značaj jezuitskih kolegijev, ker so imeli pravico podeljevati naslove doktorjev filozofije in teologije. Tudi jezuitski kolegij v Ljubljani je imel to pravico. O tem so pisali že drugi, tako J. Nečasek leta 1859 (Geschichte des Laibacher Gymnasiums), nadalje A. Dimitz leta 1876 (Geschichte Krains von der älteren Zeit bis auf 1813) ter dr. J. Polec leta 1929 (Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo).

Pravico podeljevanja naslovov doktorja so rektorjem jezuitskih kolegijev dajale bule, ki so jih izdali papeži Pij IV. in Pij V. ter Gregorij XIII. S temi bulami so bili jezuitski kolegiji dejansko izenačeni z državnimi univerzami. Prof. Jež je pregledal zgodovino jezuitskega reda »Bibliothèque de la Compagnie de Jésus« v več knjigah. Zgodovino je napisal belgijski jezuit Karl Sommervogel. Na prvih straneh v prvi knjigi tega zgodovinskega dela so objavljene bule omenjenih papežev, ki dajejo jezuitskim kolegijem pravico podeljevanja doktorskih naslovov. Tretja knjiga prvega dela (str. 627) ima podatke o ljubljanskem kolegiju. Na strani 1580 prvega dela četrte knjige pa so naslovi disertacij, profesorjev-promotorjev in doktorjev ljubljanskega jezuitskega kolegija. Ti podatki poprej niso bili znani.

Če vzamemo za merilo prav pravico podeljevanja doktorskih naslovov za univerzitetni značaj jezuitskih kolegijev, je s tem tudi univerzitetni značaj ljubljanskega kolegija potrjen. Vendar pa kljub temu ne bi mogli z vso gotovostjo govoriti o začetku univerze v Ljubljani leta 1595, če je bil kolegij z razpustitvijo jezuitskega reda leta 1773 prenehal. Od tega leta pa do 1919, ko je bila ustanovljena na novo slovenska univerza v Ljubljani, je le predolgo obdobje, da bi ga bilo mogoče premostiti.

Prof. Jež je v omenjenem spisu v »Mladiki« sicer zapisal: Po mojem skromnem mnenju ni namreč vseeno, ali se lahko sklicujemo na 50-letno ali na 375-letno tradicijo višjega šolstva na Slovenskem ...

Toča za boljšo obveščeno širše slovenske javnosti bi bilo nujno navesti kaj več o slovenskem visokem šolstvu tudi v prejšnjem stoletju, kot pa omejiti se samo na podatek, da je francoska Ilirija dala Slovencem popolno univerzo.

RAZVOJ VISOKEGA ŠOLSTVA NA SLOVENSLEM

Pred kratkim mi je prišla v roke knjižica z naslovom »Boj za slovensko univerzo«, izdana v Ljubljani leta 1909. Napisal jo je Andrej Veble. V njej so podatki, iz katerih izhaja, da se je visokošolski študij v Ljubljani in deloma v Gradcu nadaljeval tudi po ukinitvi jezuitskega reda (1773) in s tem jezuitskih kolegijev. Podatki iz te knjižice mogoče niso bistveni, se pa skladno dopolnjujejo z onimi, ki jih je bil navedel prof. Janko Jež in jih objavil v »Mladiki«.

- 1595 — ustanovitev jezuitskega kolegija v Ljubljani
- 1596 — delovanje kolegija s študijem (fakultetama) filozofije in teologije
- 1604 — popoln kolegij
- 1628 — viri omenjajo na kolegiju profesorja kontroverz
- 1633 — poleg šestih profesorjev gramatične humanistične skupine še dva profesorja za kazustiko
- 1651 — profesor moralne teologije

Drobci iz manjšinskega sveta

slovenska narečja; jeziki in jezikovne zvrsti, ki jih uporabljajo Slovenci (slovenska narečja, slovenski pogovorni jezik, italijansko tržaško narečje, italijanski pogovorni jezik); problemi bilingvnosti in diglosije, jezikovnih interferenc ter končno nujne zaščite slovenske manjšine in nje-nega jezika.

VESTNIK SLORI

Za konec še nekaj besed o prvi številki **Vestnika Slovenskega raziskovalnega inštituta** (SLO-RI, ul. Gallina 5, Trst), ki je izšel z datumom januar 1979 na 100 straneh. O njem je tisk že poročal, kljub temu je treba nanj opozoriti, ker gre za pomembno pobudo, ki bo imela svoj odmev tudi v mednarodnem okviru. V uvodni be-

sedi namreč beremo, da ima SLORI namen obveščati o svojem delu z vsaj enim zvezkom **Vestnika** na leto, in to v kar štirih ločenih izdajah: slovenski, srbohrvaški, italijanski in angleški.

Ker gre za prvo številko, odkar SLORI deluje (1974), je v njej veliko uradnih spisov: govor dr. Šiškoviča na ustanovnem občnem zboru, poročila upravnih odborov na štirih dosedanjih rednih občnih zborih, statut SLORI, opis članstva in vodstvenih odborov, dolgoročni program, seznam publikacij SLORI in delovanja članov. Ob tem pa so objavljena tudi tri predavanja (dr. Bratina o delovanju inštituta in P. Štrajn ter Ž. Gruden o položaju slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem oz. o položaju slovenskega izobraževanja v Beneški Sloveniji).

(se nadaljuje)

- 1655 — profesorja za logiko in za dialektiko
- 1695 — v Ljubljani nižje šolstvo (scholae humaniores) in višje (scholae superiores)
- 1703 — cerkveno pravo
- 1710 — državljansko pravo
- 1712 — imena profesorjev cerkvenega prava, kazuistike, metafizike, logike in matematike
- 1773 — razpust jezuitskega reda; vodstvo filozofske in teološke fakultete prevzame posebna državna študijska komisija
- 1780 — študentje bogoslovne fakultete hodijo odslej študirat v Gradec
- 1784 — bogoslovna fakulteta predstavljena v Innsbruck, filozofska preneha
- 1788 — filozofska fakulteta spet ustanovljena in ostane do 1848
- 1810 — v Ljubljani ustanovijo Francozi »*école centrale*«, ki je za tisti čas popolna univerza z višjo tehniško in ranocelniško t. j. medicinsko šolo
- 1813 — povratek Avstrije, odprava ljubljanskega vseučilišča, vendar ostane ranocelniška šola še do 1849
- 1848 — na prošnjo slovenskih poslancev dovoli vlada ustanovitev stolice za državljansko in stolice za kazensko pravo v Ljubljani, za dva docenta, vendar pa brezplačno
- 1849 — dne 10. marca se začnejo predavanja iz državljanskega in kazenskega prava in trajajo do 26. junija. Predava se v slovenščini, izdajo se slovenska pričevala, ki so veljavna tudi za druge avstrijske univerze
- 1849 — dne 25. avgusta umre docent za državljansko pravo, vlada izrabí priložnost in prestavi slovenska predavanja iz prava v Gradec, češ da je tamkajšnje vseučilišče namenjeno tako nemškim kot slovenskim slušateljem Notranje Avstrije
- 1850 — slovenska predavanja v Gradcu: državljansko pravo do 1853; kazensko-pravni red do 1852; kazensko pravo 1851-1854 in nekateri predmeti na bogoslovni fakulteti do 1855. V slovenskem jeziku predava vsega skupaj pet profesorjev. Predavanja prenehajo vsled narodnostne mržnje graškega meščanstva in ker jim vlada ne nudi prave podpore
- 1870 — prosvetni minister odobri ustrezno vsoto za ponovna slovenska predavanja v Gradcu
- 1871 — postavka za slovenska predavanja se v proračunu črta zaradi pritiska nemškonacionalnih strank
- 1898 — dr. Tavčar postavi na seji mestnega sveta v Ljubljani zahtevo, da se ustanovi v Ljubljani univerza s pravno, filozofsko in teološko fakulteto; zahtevo prevzame tudi deželni zbor Kranjske; vladi izročijo ustrezno spomenico
- 1905 — prosvetni minister Hartel izjavi, da so želje Slovencev po lastni univerzi upravičene
- 1919 — v Ljubljani je po razpadu Avstro-Ogrske ustanovljena slovenska univerza

50-LETNICA ALI 375-LETNICA?

Vprašanje, ali naj se sklicujemo na 50-letnico ali na 375-letnico oz. sedaj že 380-letnico univerze ali visokega šolstva na Slovenskem, je s tem načelno razčiščeno. In če je ustanovitev ljubljanske Alma Mater vpisana v medna-

rodnem seznamu univerz z letnico 1595, ni k temu kaj dodati.

Razčistiti pa je treba še drugo vprašanje: zakaj danes uradni in študijski krogi v Ljubljani tako vztrajno zavračajo mednarodno priznano letnico 1595 kot ustanovitev slovenske oz. ljubljanske univerze, najsi je tudi šlo samo za jezuitski kolegij?

Osnovni razlog je lahko idejnopolične narave. Jezuitski kolegij je pač cerkvena ustanova. Priznati Cerkvi oz. njenemu jezuitskemu redu zaslugi za ustanovitev ljubljanske univerze, prve znanstvene ustanove na Slovenskem, je gotovo nekaj, kar nasprotuje marksističnim idejnim predpostavkam, po katerih je vera in vernost nekaj umišljene, neznanstvenega. Cerkev kot verska ustanova in njene organizacije oz. redovi zlorablajo potemtakem verska občutja ljudstva za lastne namene in koristi. Ali bi bilo sploh mogoče, da potem kak cerkveni red ustanovi resnično znanstveno ustanovo, kakršno predstavlja univerza?

Ne manj pomemben razlog za zavračanje univerzitetnega značaja jezuitskega kolegija v Ljubljani je tudi ideološko razlaganje slovenske zgodovine. To razlaganje temelji danes na predpostavkah zgodovinskega materializma, ki skuša zgodovinsko dogajanje tolmačiti zgolj v revolucionarnem duhu. Tako naj vsa zgodovina slovenskega naroda izpade kot mračno obdobje stoletij, v katerem ni svetlih stvari, vse do tedaj, ko je za slovenski narod napočil socialistični družbeni red in je bil končno rešen stoletnih okovov. Do tedaj pa je vsa zgodovinska preteklost eno samo razdobje revolucionarnih poskusov, začenši s poganskimi upori Karantancev, do širjenja protestantizma, kmečkih uporov in delavskih stavk, vse v cilju zrušenja krivičnega in zatiralskega tujega reda. Ob takih, že vnaprej določenih smernicah, kaj je lahko »znanstveno«, tudi ni pričakovati, da bodo v Ljubljani na odgovornih mestih ravnali drugače.

IDEOLOŠKI IN IDEJNI RAZLOGI

Da ideološki in idejni razlogi, izrečeni naravnost ali pa ne, ne morejo biti podlaga za presojo univerzitetnega značaja jezuitskega kolegija v Ljubljani, razvidimo tudi iz primerjave drugih višješolskih ustanov. V anglosaškem svetu bi bilo povsem neumestno vprašanje, ali ima znameniti kolegij v Etonu v Angliji univerzitetni značaj ali ne. Prav tako vprašanje, če je prava univerza Institut Catholique v Parizu s fakultetami za teologijo, pravo, književnost in vede ali Sorbona s fakultetami za književnost, vede in teologijo; enako tudi Papeške univerze v Rimu z dvema ali tremi fakultetami. Ali če so v nemškogovorečem prostoru razne visoke šole, ki so danes preimeno-vane tudi v univerze, med temi Tehnična visoka šola na Dunaju, kjer se je izpopolnjeval tudi arhitekt Plečnik, res univerzitetnega značaja.

Do ukinitve univerz, študijev in do njihovega preustroja je prihajalo tudi drugod in ne samo v Ljubljani. Pariška univerza je bila med francosko revolucijo ukinjena. Napoleon je dovolil samo neke vrste strokovnih šol, ki so se razvijale in postale leta 1896 fakultete na novo ustanovljene državne univerze. Zakaj bi morala biti prekinitev visokošolskih študijev prav na Slovenskem tako usodna, da ne bi bilo mogoče upoštevati letnice njihovega začetka? Samo zaradi ideoloških in idejnopoličnih predpostavk?

J. S.

MARTIN JEVIKAR

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Vladimir Truhlar: Kri in Motnordeči glas

Letos avgusta je prišla iz Ljubljane posmrtna pesniška knjiga goriškega rojaka Vladimira Truhlarja z naslovom *Kri in Motnordeči glas*. Gre za dve samostojni in oblikovno različni pesniški zbirki, torej za peto in šesto, saj sta pred njima izšla v Buenos Airesu *Nova Zemlja* 1958 in *Rdeče bivanje* 1961, pri Mohorjevi družbi v Celju pa *V dnevih šumi ocean* 1969 in *Luč iz črne prsti* 1973 (glej Mladiko 1969, 199; 1974, 59-60; 1978, 43-44). V uvodu piše urednik Lojze Bratina o nastanku zbirke naslednje:

»V zapuščini pokojnega p. Truhlarja sta ostali še dve neobjavljeni - in zadnji - pesniški zbirki: "Kri" in "Motnordeči glas". Pesniška zbirka "Kri" je bila dokončana in pripravljena za tisk že nekaj let pred avtorjevo smrtjo. Zbirka "Motnordeči glas" pa, po tematiki in stilu precej drugačna, še ni bila dokončno urejena. Rokopis, ki izvira še iz rimskih let, je pesnik sam na nekih mestih črtal, drugje pa dopolnil. Sedanji tekst upošteva te popravke, kakor jih je avtor sam zapisal ob prvotnemu rokopisu.

Vsaka teh zbirk predstavlja svojevrsten svet. Kljub temu pa ju objavljamo skupaj. Tako narekujejo praktični razlogi ...«

Knjigo, ki ima 116 strani, je izdala v samozaložbi pesnikova sestra Zora Langus-Truhlar, opremil jo je Marko Ivan Rupnik, uredil in ji uvod napisal Lojze Bratina, natisnila pa Tiskarna Ljubljana.

V zbirki *Kri* je 60 pesmi, drobnih, izdelanih, prefinjenih prebliskov, resnic, misli ali podob, ki obsegajo štiri do devet verzov. Izpovedujejo stisko sodobnega človeka v našem svetu, njegovo osamelost, neuresničenost, resignacijo, okamenelost srca, umiranje, človeka, ki je razpet med klic krvi in hrepenenje po duhovnosti, po Absolutnem. Mnoge so primere za globlje resnice in spoznanja, npr. *Nedotaknjena kopriva*:

»Zaukazano čakanje žgočega soka
v sivozelenih dlačicah
je - uvelo -
tihu
zdrknilo
v smrt.«

Realistična podoba koprive, ki si je nabrala žgočega soka, da bi se z njim branila. Uvela je, umrla in sok je brez koristi propadel. Kopriva je lahko človek, ki je imel v sebi dobre lastnosti, a jih ni izrabil in so propadle. Lahko je bogataš, ki je živel samo zase in brez koristi za svojo dušo in družbo zdrknil v smrt. Lahko je vernik, ki ni uresničil svojih nalog. Lahko je ta ali ona razlaga, kar dokazuje, da je pesem globoka, mnogoplastna in splošno človeška.

Ali prva pesem *Divji ogenj*:

»Belkasta luč trhlega lésa,
vse svetlejšje umiranje,
vse močnejši
klic
v močvirje.«

Podoba trhlega debla, ki počasi gnije, človek, ki se vedno bolj pogreza v močvirje zablod.

Svet je danes »grenak, težak«, pesnik je poln prodorne svetline, vendar ta »ne sme v besede, / ne sme v ta čas, / v ta kraj«. Drugič je svet kot *Pot v megli*:

»Hrast nekaj metrov pred mano
zabrisan.
Zid ob potu
grozljiv.
Minuta
dolga, dolga.
V minuti
brezizhodnost.«

Odtujenost in osamelost v sodobnem svetu je podal v pesmi *Avtobus*:

»Vstopanje
brez misli.
Nihče ni z nikomer.
Nihče
ni
s seboj.«

Nekaj skopih besed in pred nami se razgrne vsa tragična sodobnega človeka, ki si je osvojil Luno, ni pa našel poti do svojega bližnjega in tudi ne do samega sebe.

Zbirka je vsebinsko zelo bogata, podana v samosvojem jeziku. Vsaka važnejša beseda stoji v novi vrsti, da poudarja misli, ideje. Pesmi so kot izklesane.

MOTNORDEČI GLAS obsega 20 daljših pesmi, o katerih pravi urednik, da so nastale še v rimskih letih, torej pred letom 1975, ko je Truhlar zapustil Gregorijansko univerzo, na kateri je 25 let poučeval duhovno teologijo. Nastale so po zbirki *Luč iz črne prsti*, ki je izšla 1973, po obliki, izrazu in idejah pa so tesno povezane tudi z zbirko *V dnevih šumi ocean*.

V tej zbirki se je Truhlar čudovito umiril, se umaknil iz vidnega sveta v svojo notranjost, v dno svoje biti, kjer poslušja »zamolklordeči glas«, kjer doživlja Absolutnega, kjer najde mir in uteho in kjer razume vse: vero, molitev, Sveto pismo, smrt ... Jasno izpoveduje to že v prvi pesmi *Prabeseda*:

»Zapustil sem
izkoreninjene
besede
ljudi
in stopil vase.
Tu, v dnu biti,

nekaj Drugega
govori,
vsevdilj govori,
skozme govori,
nosi me, ko govori:
Prabeseda.«

Podoben je temnozeleni dolini, ki je eno samo temnozeleno vprašanje, ko završi skozi gozdove:

»Ne morem mimo Prabesede. Vsa bit ji prisluškuje, vse v meni	le še vprašuje. Nič ne morem več spati ob njenem vprašanju.«
--	--

Skrivnost se mu od vsepovsod primika in hkrati odmika, »trdno, zamolklordeče dno« je njegove biti, čeprav je sama brez dna. Bog mu kot skrivnost v dnu biti »vsevdilj govori«, tudi od zunaj mu prihaja naproti od vsepovsod:

»po citronastih ptičkah Paula Kleeja, po uporih v rjavordečem,	po kruhu, Grahamu Greenu, po brezmadežnosti morskih psov.«
---	---

Po istih ptičkah mu govori Bog s svojo besedo Logos in ta Logos je v polnosti časov stopil »v določeni glas / in v krvavi obraz / Jezusa«.

Dalje poje o Cerkvi, ki oznanja Kristusa s krhko besedo ljudi, toda Kristus sam razodeva v dnu odprtih bitij božje globine in pomaga risati »eno sólo, / vedno isto: / Tvoj krvavi / poveličani / obraz«.

Sveti duh »v rdeči neizraženosti z globin« vse gleda in o vsem govori, vse posvetljuje, vse zdravi, vse talí, »mojo temnozeleno dolino / budi / rog svobode«.

Prvi učenci se držijo naročila, naj se ljubijo, in sredi sveta »zoriijo v dobroto Očeta«, ki v potrpljenju daje »zlim in dobrim / dež, / sonce, / mavrico«.

Vse, kar so mogli dobri prvi učenci izreči v Svetem pismu je bilo »kot skromen skalnat otoček«, ki se zazira le v svet pod seboj, tja, kjer se začenja »vesolje drugačnih oblakov, / drugačnih pesmi, / sonc, / poti«.

Ob besedah Svetega pisma mu v dnu biti v vršanju Duha zašumi njegovo morje. Z Bogom ne more spregovoriti, če mu On prej ne prebudi »speče sredine«. In molitev je »eno dihanje ene ljubezni«. Dihanje v dveh. »Kjer ga ni, / kaj so še / molitve?«

Milost je Kristus v njem, ki mu razkriva Očeta in ga tiho »prerojeva / za novo / tujo in hkrati domačo / deželo«.

V *Visoki pesmi* poje o smrti v cvetju. Gospod ga kliče k sebi, pesnik pa ga povabi na svoj vrt, ki je hkrati božji vrt.

Med mašo mu vse govori o Kristusu in »Tvoje gibe v mojih globinah budi«. Hodili so za Kristusom, a niso bile samo Njegove besede, ki so jim kazale pot, ampak »Njegovo temno Dno, / ki je zamolklordeče / vse preveselo«. Blagor ubogim, ki jih veže »luč njihovega poslednjega dna / z Mojim glasom / v njej«.

V *Očitni grešnici* so ji Njegove besede v shodnici prebudile »speče dno«, šla je za Njim, njena ljubezen »se je odpirala, / je dehtela / kot alabastrna / posodica«, Njegov mir je stopal vanjo, in ko je odhajala, je začutila, »da se z Njegovim / mirom v sebi / še za korak / ne bo od Njega / odmaknila«.

Učenca na poti v *Emavs* počasi spoznavata, s kom hodita:

»In bolj ko jima pismo odpira, bolj se jima pogled odstira	na motno rdečo Besedo v dnu.«
---	-------------------------------------

Sveti Pavel hiti v Damask, da izžene Kristusa, pa ne ve, da »tudi Kristus / hiti za njim«. Ko se oslepljen zruši,

se z Njegovim glasom v sebi zateče v puste kraje, ki ga več ne trgajo »od motne / rdečine dna«:

»V njeni tihí moči zori kot sadovnjak sredi dobrih zarij, dokler ne začuti:	'Saj ne živim več jaz, v meni živi Kristus, glas, svetloba, obraz.«
--	---

S Kristusom stopi sv. Pavel v svet, v nevarnosti na morju in na suhem, dramí v srcih Njegov glas, neti »rdečino Njegovih luči«. Poslušajo ga srca in zemlja, dokler tiho, »v sveti grozi, / ne posrka / njegove / krvi«.

To je zbirka izrazite duhove lirike, v kateri se zreli pesnik v svojem dnu biti poglablja v doživljanje Boga, ki se mu primika in odmika, da ga »nikoli in v ničemer ne morem zaseči«, a mu »zamolklordeče govori« Prabesedo. Truhlar kot pesnik, teolog in filozof posluša to besedo in jo ponavlja za Njim. In svet se mu odpira v vsej svoji urejenosti in »tudi od zunaj, od vsepovsod« mu prihaja Bog naproti, vedno v podobi poveličanega, krvavega Jezusovega obraza. Naj poje o tem in onem, povsod izstopa to doživljanje, ki je dalo pesniku mir in ga pripravilo, da odide z Bogom »v najine vrte, v najin vinograd«.

Pesnikova izpoved je podana v svojstvenem jeziku, ki si ga je ustvaril Truhlar že v prejšnjih zbirkah, tu ga je le še izčistil, zgostil in poplemenitil, pobarval z različnimi barvnimi odenki. Tudi barve so bile prisotne že v prejšnjih zbirkah in o njih je zapisal v spremni besedi k Luči iz črne prsti: »Za popolnejši izraz estetske vizije je bila v zbirki vselej potrebna tudi barvna kompozicija ... Seveda pa beseda nikdar ne more ujeti barv samih in barvnih skladij v vseh tistih odenkih, ki sijejo duhu in zgibavajo sólo dno bitne zavesti.« Tudi v tej zbirki skuša podati svoja doživljanja in spoznanja z barvnimi odenki, npr.: svetlordeče motnordeče - zamolklordeče - rjavordeče - tihordeče zdravordeče - temnordeče - rdečkasto - rdeče; jeklenomoder - lahnomoder - kalnomoder - modrikastosiv - modrina; sivovijolični - vodenovijolični - temnozelen - zlatorumen belorumen - rubinast - citronast - karminast - kostanjev itd Ni pesmi brez barve, motnordeča in zamolklordeča se ponavljata po osemkrat v raznih položajih.

Oblika pesmi je svobodna, nevezana, razporejena v kitice in neko notranjo ritmiko. Nekatere pesmi imajo skoraj himnično dikcijo. Vsaka beseda je premišljena, polna vsebine, zato so verzi tako kratki, premišljeni, kot bi sproti odkrival skrivnosti in jih nizal v verze kot jagode na rožnem vencu.

Motnordeči glas je krona Truhlarjevega pesniškega ustvarjanja, po vsebini najgloblja zbirka, po pesniškem izrazu najbolj dovršena.

(se nadaljuje)

*
**

PIETETA

»... osebe iz krščanske religije (npr. Bog, Mati božja, Stvarnik) so iz pietete do pisateljve osebe pisane z veliko začetnico.«

Jože Šifrer v Opombah k prvi knjigi Zbranega dela Franca Saleškega Finžgarja, *Državna založba Slovenije, Ljubljana 1979, na str. 621.*

čuk na obelisku

HVALEVREDNA POBUDA

Intervju, ki ga je imel PRIMORSKI DNEVNIK s tržaškim škofom mons. Bellomijem, je doživel lep odmev. Zato je uredništvo tega časopisa sklenilo, da bo skladno z enotnostjo slovenskega kulturnega prostora poslalo svojega dopisnika intervjuvat tudi škofo v matični Sloveniji. Intervjuji se bodo zvrstili v naslednjem vrstnem redu: 1. dr. Vekoslav Grmič, 2. dr. Jože Pogačnik, 3. dr. Janez Jenko.

Ni izključeno, da se bo potem isti časopis obrnil tudi na posamezne dekane po SR Sloveniji.

VABILO K SODELOVANJU

Radio Trst A — oddelek za poročila — misli dati svoj ustvarjalni prispevek Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Tako smo na primer 18. septembra ob opoldanskih poročilih poslali v eter stavek: Začetek pouka na šolah v Italiji je bil regularen. Lepo, ne?

Vabimo torej naše cenjene poslušalce, da nam predlagajo nove izraze, predvsem romanske tujke, da bi tako obogatili našo slovenščino.

Radio Trst A - Poročila

Draga Poročila! Kar regularno senzibilizirajte našo publiko, da bo še bolj responsabilizirana! To tudi Osimu ne bo škodilo!

ČUK

IZJAVA

SKUPINE ITALIJANSKIH VERNIKOV
PO SPREJEMU PRI PAPEŽU
JANEZU PAVLU II.

Podpisani katoličani italijanske krvi in kosti izjavljamo, da je bil naš obisk pri papežu Janezu Pavlu II. plod slovensko-titoistične mahinacije.

Tej mahinaciji so nasledle celo italijanske državne železnice!

Cilj našega romanja, ko smo se 4. septembra t. l. zbrali na tržaški postaji, namreč ni bil Rim Janeza Pavla II. V Bologni bi bili morali naš vagon odklopiti od rimskega brzovlaka, da bi naša skupina nadaljevala pot do Predappia, rojstnega kraja Njegove Nepozabnosti Benita I. Tako pa je po mračni manipulaciji, v katero so bila vpletena tržaška škofija, bolonjska komunistična občina in slovenska Marijina družba, naš vagon ostal v sklopu kompozicije, ki je peljala naprej proti Rimu.

Ta prevara je eno od naših romaric tako pretresla, da je hotela skočiti iz drvečega vlaka in jo peš mahiti v blaženi kraj, kjer se je narodila Njegova Nepozabnost. Toda pogovorili smo jo, naj se rajši popelje z nami v Rim in v Castelgandolfo pove tržaškemu škofu, kar mu gre. Tako je tudi storila!

NUDI ALLA META!

Podpisani: Dante Ogrizek, Italia Jaice, Aspromonte Kihnil, Adua Prepecenigg, Garibaldo Buhtelj, Eiaeia Firtof, Benito Kilav, Venezia Giulia Kašelj, Alala Pivk.

DVA RAZPISA

Razpis

Uredništvo Naših razgledov

Ljubljana, Cankarjeva 5/III

razpisuje

JAVNI NAGRADNI LITERARNI NATEČAJ

za

ČRTICO

Besedilo posamezne črtice ne sme presegati pol avtorske pole (7,5 tipkanih strani, 30 vrstic na strani), lahko pa je seveda krajše. Avtorji, udeleženci natečaja, ga morajo poslati v štirih čisto tipkanih izvodih na naslov: Uredništvo Naših razgledov, Cankarjeva 5/III, 61001 Ljubljana, p.p. 188, s pripisom: za literarni natečaj. Besedila naj bodo podpisana s polnim imenom in priimkom, opremljena z natančnim naslovom (tudi navedbo občine) in žiro računom avtorja.

Žirija, ki bo pregledala in ocenila tekste, poslane na natečaj, bo imela možnost razdeliti tri nagrade:

1. nagrada: 8.000 din

2. nagrada: 6.000 din

3. nagrada: 4.000 din

Uredništvo NR si pridržuje tudi pravico, odkupiti — na predlog žirije — najbolj nenagrajene črtice.

Žirijo sestavljajo: dr. Matjaž Kmecl, Aleš Berger, Vasja Predan kot predstavnik razpisnika.

Rok za oddajo črtic je 1. december 1979.

Črtic, ki ne bodo ustrezale pogojem tega natečaja, žirija ne bo mogla upoštevati.

RAZPIS

Uredništvo Našega čuka

Trst, Pod borom

razpisuje

ŠE BOLJ JAVNI NAGRADNI LITERARNI NATEČAJ

za

ČRTICO

Besedilo posamezne črtice je lahko dolgo kot kurja čreva, lahko pa je seveda krajše, kot piščančja. Avtorji, udeleženci natečaja, ga lahko pošljejo ali ne in v kolikor izvodih hočejo na naslov ČUK. Besedila naj bodo podpisana s POLNIM IMENOM IN PRIIMKOM ter opremljena še z naslednjimi podatki na kolkovanem papirju:

1. je-li avtor moški ali ženska
2. je-li rojen, kje, kdaj, kako in s kakšnim namenom
3. dekliško ime prababice po očetovi strani
4. znamka fotoaparata
5. če je zamejec, ali podpira ustanovo Kraška ohcet
6. če se ukvarja s športnim ribolovom, kakšne ribe lovi
7. ali hodi k maši in v kakšnem smislu
8. ali misli, da bo merilo na natečaju literarna ali občinska kvaliteta
9. ali željno čaka, da poštar prinese štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI iz Ljubljane
10. zakaj se po njegovem mnenju NAŠI RAZGLEDI bojijo tajnega literarnega nagradnega natečaja?

Omissis

ČUK po upošteval tudi črtice, ki ne bodo ustrezale pogojem tega natečaja, le če ne bodo literarno žaganje.

zasmehindobrovoljozasm

»Očka, koliko pa stane en kilogram novorojenčka?«

»Daj no, Janezek, otroke vendar ne kupujemo na kilo ...«

»A ne? Zakaj pa jih vedno stehta-jo, ko se rodijo?«

»Pokažite mi vozniško dovoljenje, prosim,« reče miličnik vozniku, ki je naredil prekršek.

»Izvolite. Samo vrnite mi ga, lepo prosim, ker ni moje.«

Imate zbornik DRAGA '78?

Vsebuje predavanje in celotno razpravo lanske Drage. Dobite ga na upravi Mladike in v knjigarnah.

Zastave.

»Kakšna je vaša zastava? vpraša Amerikanec Holandca.

»Naša ima tri proge: rdečo, belo in modro. Pri nas pravimo, da nas te barve spominjajo na takse: kadar o njih govorimo, smo rdeči od jeze, kadar nam jih pošljejo, postanemo kar beli, ko pa jih plačujemo, postanemo naravnost modrikasti v obraz.«

»Pri nas je isto,« je vzklilnil Amerikanec. »Edina razlika je, da poleg barv na naši vidiš tudi zvezde.«

Na smučarskem tečaju.

Učitelj: »Tovarišica, čisto se sprostiti, mehke, prožne noge, naprej se držite, brez skrbi, nikogar ni zadaj, še, še, v bokih se zibajte, tako, kolena puščajte, gor, dol, tako, dobro, kar naprej ...«

Tečajnica je na koncu padla in žalostno rekla: Vidite, toliko časa mi pri-govarjate, da nazadnje padem.«

Grem v trafikko po znamke. Ker vem, da je trafikant gluha, skušam govoriti čimbolj glasno in razločno: Eno znamko za sto lir prosim ...

»Kaj pa tulite, saj nisem gluha. S filtrom ali brez?«

Čez nekaj dni sem šel k njemu po časopise. Takoj me je ustavil: »Ne vpijte; sem si kupil slušni aparat; to je pravo čudo. Pomislite, da z aparatom v ušesih slišim jokati vnukinjo v šestem nadstropju in kadar gre zvečer moja sestra v klet ...«

»Imenitno, kakšne znamke pa je?« sem prekinil njegovo zgovornost, ker se mi je mudilo.

On pa: »Pa res ne vem točno. Mi-slim, da bo osem in en četrt.«

Če imate veliko skrbi in bi jih ho-teli pozabiti, si obujte pretesne čev-lje in pozabili boste na skrbi.

Slovenska prosveta - Trst
in Zveza slovenske katoliške
prosvete - Gorica

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih ama-
terskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udele-
žijo amaterski odri, ki delujejo
v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca
leta 1979. Izid bo javno razgla-
šen ob slovenskem kulturnem
prazniku februarja prihodnjega
leta.

Skupine, ki se nameravajo
udeležiti tekmovanja, morajo ja-
viti svojo udeležbo enemu od
obeh prirediteljev.

Predstave prijaviteljenih ama-
terskih odrov bo ocenjevala ko-
misija, ki jo sestavljajo gledali-
ški izvedenci in po en predstavi-
nik vsake organizacije. Mnenje
komisije je dokončno in ne-
preklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila
in prijave se je treba javiti na
naslov SLOVENSKA PROSVE-
TA, Trst, ulica Donizetti 3, tel.
768-189 ali pa ZVEZA SLOVEN-
SKE KATOLIŠKE PROSVETE,
Gorica, viale XX Settembre 85.

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

Star, izkušen vlomilec umira v za-
poru. K njemu pride duhovnik in pravi:
»Spokori se, sin, da ti nebeška vra-
ta ne bodo ostala zaprta.«

»Ha, rad bi vedel, kje so kakšna
vrata, ki bi jih jaz ne znal odpreti!«
odvrne ogorčeni vlomilec.

Na gimnaziji v Idriji je profesor
telesne vzgoje vpisoval v redovalnico.
Opazil je ocene nekega dijaka in re-
kel: »Saj to je pa kot športna na-
poved!«

LISTNICA UPRAVE

V tiskovni sklad Mladike so v po-
letnih mesecih darovali številni bra-
ci in podporniki, ki jim je revija pri
srcu in so se odzvali naši prošnji za
finančno pomoč. Vsem se najtopleje
zahvaljujemo. Njihov seznam bomo
zaradi pomanjkanja prostora objavili
v prihodnji številki.

CENA 500.- LIR